

Friluftstiltak for barn og ungdom

Evaluering av Kultur- og kirkedepartementets tilskuddsordning til friluftstiltak for barn og ungdom

Øystein Aas
Oddgeir Andersen

NINA Oppdragsmelding 778

NINA Norsk institutt for naturforskning

Friluftstiltak for barn og ungdom

Evaluering av Kultur- og kirkedepartementets tilskuddsordning til friluftstiltak for barn og ungdom

Øystein Aas og Oddgeir Andersen

NINAs publikasjoner

NINA utgir følgende faste publikasjoner:

NINA Fagrapport

Her publiseres resultater av NINAs eget forskningsarbeid, problemoversikter, kartlegging av kunnskapsnivået innen et emne, og litteraturstudier. Rapporter utgis også som et alternativ eller et supplement til internasjonal publisering, der tidsaspekt, materialets art, målgruppe m.m. gjør dette nødvendig.

Opplag: Normalt 300-500

NINA Oppdragsmelding

Dette er det minimum av rapportering som NINA gir til oppdragsgiver etter fullført forsknings- eller utredningsprosjekt. I tillegg til de emner som dekkes av fagrapportene, vil oppdragsmeldingene også omfatte befæringsrapporter, seminar- og konferanseforedrag, års-rapporter fra overvåkningsprogrammer, o.a.

Opplaget er begrenset. (Normalt 50-100)

NINA Project Report

Serien presenterer resultater fra begge instituttenes prosjekter når resultatene må gjøres tilgjengelig på engelsk. Serien omfatter original egenforskning, litteraturstudier, analyser av spesielle problemer eller tema, etc.

Opplaget varierer avhengig av behov og målgrupper

NINA Temahefte

Disse behandler spesielle tema og utarbeides etter behov bl.a. for å informere om viktige problemstillinger i samfunnet. Målgruppen er "allmennheten" eller særskilte grupper, f.eks. landbruket, fylkesmennesenes miljøvern-avdelinger, turist- og friluftlivskretser o.l. De gis derfor en mer populærfaglig form og med mer bruk av illustrasjoner enn ovennevnte publikasjoner.

Opplag: Varierer

Fakta-ark

Hensikten med disse er å gjøre de viktigste resultatene av NINAs faglige virksomhet, og som er publisert andre steder, tilgjengelig for et større publikum (presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivåer, politikere og interesserte enkeltpersoner).

Opplag: 1200-1800

I tillegg publiserer NINA -ansatte sine forskningsresultater i internasjonale vitenskapelige journaler, gjennom populærfaglige tidsskrifter og aviser.

Aas, Ø. og Andersen, O. 2002. Friluftstiltak for barn og ungdom. Evaluering av Kultur- og kirkedepartementets tilskuddsordning til friluftstiltak for barn og ungdom. - NINA Oppdragsmelding 778. 41 pp.

Lillehammer, desember 2002

ISSN 0802-4103
ISBN: 82-426-1385-0

Forvaltningsområde:
Friluftsliv
Outdoor recreation

Rettighetshaver ©:
NINA Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

Redaksjon:
Øystein Aas
NINA•NIKU

Opplag: 75

Kontaktadresse:
NINA
Tungasletta 2
N-7485 Trondheim
Telefon: 73 80 14 00
Telefax: 73 80 14 01
<http://www.nina.no>

Tilgjengelighet: Åpen

Prosjekt nr.: 17117

Ansvarlig signatur:

Norman S. Myklebust

Oppdragsgiver:

Kultur- og kirkedepartementet, idrettsavdelingen

Referat og sammendrag

Aas, Ø. og Andersen, O. 2002. Friluftstiltak for barn og ungdom. Evaluering av Kultur- og kirkedepartementets tilskuddsordning til friluftstiltak for barn og ungdom. - NINA Oppdragsmelding 778. 41 pp.

Denne rapporten presenterer resultatene fra en evaluering av en tilskuddsordning finansiert med spillemidler som har hatt som mål å aktivisere barn og ungdom til å drive mer friluftsliv. Midlene er fordelt gjennom de to overbygningsorganisasjonene Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) og Friluftsrådernes landsforbund (FL). Tilskuddsordningen som startet opp i 1993, kan sies å ha hatt tre ulike faser. I perioden fra 1993 - 97 var den nokså løst definert som aktivitetsstøtte for barn og unge, forbeholdt medlemsorganisasjonene i FRIFO, innenfor de rammer som overordnede politiske styringsdokumenter gav. Fra og med 1997/1998 (da også FL kom med) og frem til og med 2001, har ordningen fått bedre rammer, først og fremst forsøkt bygd på såkalte strategiplaner utarbeidet av hhv. FRIFO og FL. Det er denne "fase 2" som har vært i fokus for evalueringen. Oppfølging av premisser gitt i den nye idrettsmeldingen (St. meld. nr. 14 (1999-2000)) og behandlingen av denne, medfører at ordningen får vesentlige endringer, slik at vi kan snakke om en tredje fase fra 2002, uavhengig av resultatene av denne evalueringen og oppfølgingen av den.

Hovedformålet med evalueringen er å vurdere måloppnåelse i prosjekter som har som mål å gi økt aktivitet blant barn og ungdom i organisasjonene og mer generelt, og å vurdere hvordan ordningen fungerer i forhold til overordnede prinsipper for relasjonen mellom offentlige myndigheter og tredje sektor på dette feltet. Statistikk og resultater fra de enkelte prosjektene, intervjuer med ansvarlige for prosjektene i organisasjonene, og ansvarlige for samordning, vurdering og rangering i FRIFO, FL og departementet, samt skriftlig korrespondanse om ordningen har vært de sentrale datakildene for evalueringen.

Til sammen for fireårsperioden 1998 – 2001 er det gjennom ordningen disponert drøyt 6,8 mill kroner. Det har vært to tilskuddsmottakere; FRIFO og FL. Av disse har FRIFO disponert i overkant av 5 mill, mens FL har hatt snaut 1,8 mill. Det har vært relativt lite samarbeid mellom FL og FRIFO om midlene. Av FRIFOs midler har litt over halvparten vært brukt på fellesprosjektet, "Trygg i naturen", mens den andre halvparten har gått til "frie prosjekter" i FRIFOs organisasjoner. Mange prosjekter har hatt annen ekstern finansiering, både andre statlige midler, fylkeskommunale og kommunale midler, i tillegg til interne bidrag. FRIFOs prosjekter rapporterer til sammen at 239 kurs eller arrangementer er holdt, at 318 ledere er kurset, at ca. 1500 grupper, lag eller kretser har vært involvert, og at ca 67 000 personer har vært engasjert, rekruttert eller deltatt på konkrete opplegg som prosjektene har bidratt til å etablere. Tallene er usikre, og selv om noen rapporterte resultater her er tatt ut fordi de etter evaluators syn ikke kan knyttes direkte til prosjektene, kan det i tallene fortsatt ligge en viss overrapportering. Samtidig er det også klart at det reelt sett er gjennomført aktiviteter som ikke har rapportert og som dermed ikke inngår i tallene over. FLs rapporter er generelt bedre kvalitetssikret, og de oppgir at de har hatt 679 kurs eller arrangementer, og at ca 18 000 barn og 8 000 voksne har deltatt på tilbud og arrangementer i regi av prosjektene i perioden.

Midlene forvaltes formelt av departementet, men den praktiske søknadsvurderingen og utvelgelse av prosjekter skjer i samarbeid mellom departementet og FRIFO og FL. Begge organisasjonene har utviklet strategiplaner som et hjelpemiddel i arbeidet med støtteordningen. FRIFOs strategiplan er meget generell og lite egnet som arbeidsredskap i søknadsutforming, søknadsvurdering og som informasjon til departementet. FLs plan er betydelig bedre. I arbeidsdelingen knyttet til søknadsvurderingen mellom organisasjonene og departementet vurderes roller og ansvar å kunne vært noe bedre avklart. Det er, først og fremst for FRIFO søknadene, uklart hvilke faglige kriterier søknadene vurderes etter. FRIFO har også tilstrebet en fordeling av midlene som skal sikre at alle medlemsorganisasjonene får tilgang til offentlige aktivitetsmidler.

Prosjektene som har fått midler varierer i stor grad både i innhold, strategisk innretning, og resultater. Følgende hovedtyper aktiviteter er støttet: utvikling av nye organisatoriske tilbud for barn og ungdom; øke friluftslivets plass i skole- og barnehage; allmenn kompetanseheving; ak-

sjoner og synliggjøring mer generelt; ferie og fritidstilbud for barn og ungdom og støtte til mer ordinære organisasjonsaktiviteter. Det har vært flere prosjekter for barn enn for ungdom.

Evaluerings hovedkonklusjon er at ordningen i hovedsak har fungert etter intensjonene, vurdert i lys av ordningens mål slik de har vært formulert tidligere, og at det er mange eksempler på gode prosjekter som har ført til økt friluftslivsaktivitet blant målgruppene og bidratt til å fornye og utvikle organisasjonenes tilbud overfor de aktuelle målgruppene. Men det påpekes også at særlig for FRIFOs del kunne resultatoppnåelsen og resultatrapporteringen vært bedre ved en noe mer profesjonell prosjekthåndtering og dersom FRIFO og departementet i større grad hadde hatt en felles forståelse av ordningen. De bedre resultatene til FL illustrerer også klart at det er et forbedringspotensiale for FRIFO. I tråd med dette konkluderes det også med at relasjonene mellom FRIFO og departementet omkring ordningen ikke har vært optimal. Samarbeidet mellom FL og departementet har på den annen side vært godt.

Til slutt i rapporten presenteres muligheter for strukturelle justeringer i ordningen. Aktuelle forbedringsmuligheter er etter vår oppfatning:

- utvikle bedre strategiplaner som viktig arbeids- og styringsverktøy for ordningen
- utvikle en klarere felles forståelse av ordningen mellom partene
- bygge ordningen sammen til en felles ordning, der en mer eksplisitt faglig basert konkurranse mellom prosjektene avgjør hvilke som skal støttes
- klargjøre roller og ansvar knyttet til ordningen
- utarbeide felles strategi for offentlige aktivitetsmidler til friluftstiltak og fysisk aktivitet for barn og ungdom, i første omgang for MD og KKD

Abstract

Aas, Ø & Andersen, O. 2002. Outdoor recreation for children and youth. Evaluation of a grant system financed by the gaming funds administrated by the Ministry of Culture and Church Affairs. - NINA Oppdragsmelding 778. 41 pp.

This report gives the results from an evaluation of the effects of grants given from gaming funds to support projects aimed at activating children and youth through the NGOs "Friluftslivets felle-sorganisasjon FRIFO" and "Friluftsrådernes landsforbund FL" organisations.

The main goal of this evaluation was to assess goal effectiveness measured as generated activity among children and youth, and discuss how the grant system affects relations between the government and the NGOs on this issue.

During 1998 – 2001 the grant provided a total of approximately NOK 7 mill. to fund projects, of which appr. NOK 5 mill. has been used by FRIFO, while NOK 2 mill. has been used by FL. The FRIFO projects have reported that the grant has contributed to the arrangement of 239 courses, that 318 leaders have taken part in specific arrangements, that 1500 groups, clubs have attended project activities, and that 67 000 persons have taken part in activities created by the projects. The FL projects report activities consisting of a total of 679 courses and arrangements, involving a total of 18 000 children and 8 000 adults.

The administration of the grant and the assessment of the different proposals is done in cooperation between the Ministry and the two organisations. Strategy documents from the two NGOs have been developed as a tool to guide proposals and the judgement of these. The FL strategy document was considered a better tool than the FRIFO document. There is unclear on what criterias the proposals are judged, and for FRIFO there has been a goal to provide some grants to all their underlying member organisations.

The projects cover a wide range of activities, target groups and directions, and the results differs significantly. The evaluation identified the following main types: new NGO based activities directed at children or youth; to provide for more outdoor recreation in schools and playschools; increased competence; marketing; development of holiday activities for children and youth; and support to more ordinary activities within the organisations. There seem to have been more activities directed towards children than towards youth.

The main conclusions are that the grant have worked in line with it's intentions, and there are identified several successful projects, leading to increased outdoor recreation activities among the target groups. However, especially for FRIFO, the results could have been better if the cooperation with the Ministry had been better, and more professional project management. The far better results achieved by FL indicate a significant potential for improvement.

Finally, the report suggest several actions to improve the effects of the grants. The main suggestions are: develop a united and improved strategy for state policy towards this issue, develop a common understanding of its role and purpose; make all proposals compete on equal premises for the whole fund; clarify roles and responsibility for different tasks regarding the grant, and develop better strategy plans.

Forord

Denne rapporten presenterer resultatene fra en evaluering av en ordning som skal stimulere til friluftslivsaktivitet blant barn og ungdom, gjennom støtte til prosjekter i regi av friluftslivsorganisasjonene Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) og Friluftsrådernes Landsforbund (FL).

Evalueringen er gjennomført på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet. Kontaktpersoner hos oppdragsgiver har vært Frode Thomassen og Klaus Bergander. Til støtte under arbeidet har det også vært etablert en referansegruppe som har gitt svært verdifulle innspill til arbeidet. Følgende har vært representert i referansegruppen, sammen med departementets kontaktpersoner: Harald Tronvik (FRIFO), Anne Mari Aamelfot Hjelle (DNT), Jens Døvik (Norges speiderforbund), og Morten Dåsnes og Lise Berit Lian (FL).

Oppdragstaker understreker at rapporten med dens eventuelle feil og mangler står for vår regning.

Vi håper at rapporten blir til nytte i det videre arbeidet til beste for fysisk aktivitet i form av friluftsliv for barn og ungdom.

Lillehammer, desember 2002

Øystein Aas
prosjektleder

Innhold

Referat og sammendrag	3
Abstract	5
Forord	6
1 Innledning	8
2 Målsetting	9
3 Metode og gjennomføring	10
3.1.. Metode	10
3.2.. Kilder	10
4 Bakgrunn: Ordningen i perspektiv	11
4.1.. Friluftslivsorganisasjonene	11
4.2.. Barns friluftsliv	12
4.3.. Ordningens omfang og tilgrensende støtteordninger	13
5 Resultater	15
5.1.. Ordningens organisering og arbeidsfordeling mellom aktørene	15
5.2.. Aktiviteter og resultater fra FRIFOs prosjekter	16
..... 5.2.1 Fellessatsningen "Trygg i naturen" (TiN).....	19
5.3.. Aktiviteter i regi av Friluftsrådenes landsforbund	20
5.4.. Oppsummering og sammenligning av tallfestede resultater	22
6 Diskusjon	23
6.1.. Vurdering av søknadsbehandling og administrasjon	23
6.2.. Vurdering av aktiviteter og prosjekter - FRIFO	25
6.3.. Vurdering av aktiviteter og prosjekter - FL	27
6.4.. Aktivitetene i lys av barn og unges friluftslivsvaner og erfaringer gjort i andre prosjekter med fokus på friluftsliv for barn og unge	28
7 Oppsummering og muligheter for endringer	29
7.1.. Oppsummering	29
7.2.. Muligheter for endringer	32
8 Litteratur	35
Vedlegg	36
Enkeltprosjekt 2001	37

1 Innledning

Det tidligere Kulturdepartementet (Kultur- og kirkedepartementet fra 1.1.2002) etablerte i 1993 en tilskuddsordning til aktiviteter spesielt rettet mot barn og ungdom i regi av friluftslivsorganisasjoner, først til FRIFOs (Friluftslivets fellesorganisasjon) 12 medlemsorganisasjoner, fra 1998 også til FL (Friluftsrådernes Landsforbund) med underliggende 17 interkommunale friluftsråd. Tilskuddsordningen er finansiert av spillemidler, dvs den delen av overskuddet fra Norsk Tipping AS som går til idrettsformål.

Målet med ordningen er nå at,

"Aktivitetsstøtten skal brukes til iverksetting og gjennomføring av tiltak/prosjekter som har til hensikt å øke omfanget av friluftslivsaktiviteter blant barn og unge. Prosjektene/tiltakene skal gi grunnlag for at personer innenfor målgruppen kan møte og oppleve naturen på en sikker og kvalitativ god måte" St.meld. nr. 14 (1999-2000).

Frem til denne målsettingen ble formulert, kan vi på mange måter si at ordningen har utviklet seg betydelig, og vi kan i alle fall definere to ulike faser frem til 2002. Den første fasen, perioden fra 1993 til 1997/98 var preget av at en hadde få føringer å jobbe etter og få erfaringer å bygge på fra tidligere. Aktivitetsstøtte for barn og unge, forbeholdt medlemsorganisasjonene i FRIFO, var de viktigste rammer som styringsdokumentene gav. Tilskuddsordningen har naturligvis gradvis utviklet seg siden denne oppstarten, med hensyn til krav blant annet om strategisk planlegging og rapportering av aktiviteter. Fra og med 1997/1998 (da også FL kom med) og frem til og med 2001, da evalueringen startet opp, har ordningen fått bedre og klarere rammer, først og fremst forsøkt bygd på såkalte strategiplaner utarbeidet av hhv. FRIFO og FL. Det er denne "fase 2" som har vært i fokus for evalueringen.

Selv om dette faller utenfor vår evaluering, bidrar Idrettsmeldingen (St. meld nr. 14 (1999-2000)), behandlet i Stortinget i 2001, til en ytterligere presisering av ordningens intensjon, målgrupper og avgrensning mot andre myndigheters virkemidler. Tildelingsbrevene for 2002 konkretiserer dette ytterligere, og peker på at det som fra og med 2002 legges til grunn at midlene skal gå til prosjektorganiserte aktiviteter for barn (6 – 12 år) og ungdom (13 – 19 år), at de skal knyttes til fysisk aktivitet og bidra til aktiviteter i regi av organisasjonene eller bidra til egenorganisert fysisk aktivitet.

I ordningens "fase 2", de fire årene fra og med 1998 til og med 2001, er det til sammen bevilget ca. NOK 6,8 mill til organisasjonene. Ordningen gir inntil 50 % støtte til enkeltprosjekter, og det er bl.a. krav om at regnskapsrapporter og aktivitetsrapporter fra foregående år følger søknader om nye prosjekter og videreføring av eksisterende (søknadsfrist 15. februar i tilskuddsåret).

I den siste stortingsmeldingen St. meld. nr. 14 (1999-2000), foreslås også en evaluering av ordningen med støtte til friluftslivstiltak for barn og ungdom, både av måloppnåelse og av utformingen av selve ordningen. Denne evalueringen må sees i sammenheng med økende generelle krav om rapportering, dokumentasjon og evaluering som retter seg inn mot alle som mottar offentlige tilskudd som følge av endringer i statens økonomireglement, jfr. Riksrevisjonen dok 3:12, 1997-98.

Denne rapporten redegjør altså for resultatet av evalueringen av Kultur- og kirkedepartementets støtteordning for friluftslivsaktiviteter blant barn og ungdom.

2 Målsetting

Hovedmålet med evalueringen er å vurdere måloppnåelse av ordningen i form av økt aktivitet blant barn og ungdom i og utenfor organisasjonene, og vurdere hvordan ordningen fungerer i forhold til overordnede prinsipper for relasjonen mellom offentlige myndigheter og tredje sektor på dette feltet. Herunder skal evalueringen vurdere:

- I hvilken grad er de opprinnelige intensjoner med ordningen innfridd?
- Hvordan fungerer tilskuddsordningen i forhold til overordnede prinsipper når det gjelder relasjonen mellom frivillige organisasjoner, som mottaker av statlige midler, og statlige myndigheter?

Disse problemstillingene kan deles opp i følgende underpunkter:

- Har tilskuddsordningen bidratt til å øke omfanget av friluftaktiviteter blant barn og ungdom?
- Har friluftslivsorganisasjonenes prosjekter gitt grunnlag for at barn og ungdom kan møte og oppleve naturen på en sikker og kvalitativ god måte.
- Hvordan samsvarer FRIFO/FLs oppfatning av tilskuddsordningens innretning, som aktivitetsstøtte i motsetning til andre typer støtte, med Kultur- og kirkedepartementets prinsipielle utgangspunkt.
- Hvordan fungerer dialogen mellom departementet og FRIFO/FL når det gjelder departementets krav til Friluftslivsorganisasjonenes strategiske mål, søknader og rapportering.
- Hvordan fungerer dialogen mellom FRIFO/FL og underliggende organisasjoner når det gjelder departementets krav til Friluftslivsorganisasjonenes strategiske mål, søknader og rapportering.

Evalueringen har hovedfokus på perioden vi foran har kalt "fase 2", dvs. årene 1998 – 2001.

3 Metode og gjennomføring

3.1 Metode

Arbeidet er lagt opp som en ordinær evaluering (jfr. eks. Almås 1990), der en gjennomfører både såkalt prosessevaluering som studerer gode og dårlige sider ved ordningen som sådan og de prosjekter den støtter og årsaker og grunner til dette, og såkalt effektevaluering hvor en fokuserer på de målbare oppnådde resultater. Evalueringen har forsøkt å fokusere på arbeid på ulike nivåer, både på sentralt nivå mellom departementet, FRIFO og FL, på arbeidet i primærorganisasjonene, og på det konkrete, lokale arbeidet i et utvalg av de prosjekter som er støttet.

3.2 Kilder

Rent konkret bygger evalueringen på to hoveddatakilder:

1. Empiriske data og oversikter over deltagere, medlemmer, aktiviteter, møter, kurs osv. som de enkelte prosjektene kan redegjøre for og som er knyttet til de støttede tiltak og aktiviteter. Disse dataene er hentet fra rapporter, statistikk, regnskap og lignende i organisasjoner og prosjekter. Dette har gitt grunnlag for å vurdere aktivitetsnivå og måloppnåelse på flere områder. Disse data har lagt grunnlaget for effektevalueringen.

2. Intervjuer og samtaler med ansatte, tillitsvalgte og andre relevante informanter, både sentralt (KKD, FRIFO, FL), i organisasjonene og i prosjektene. Dette ga viktig informasjon til supplement av de mer kvantitative tall og oversikter som fremkommer i 1. I tillegg ga disse intervjuene en bedre forståelse av prosesser og arbeidsmåter, suksesser og fiaskoer, samt innspill om hva som eventuelt bør endres fremover. Data fra intervjudelen supplerte effektdelen, samtidig som den dannet grunnlag for prosessevalueringen.

I tillegg har evalueringen hatt tilgang til skriftlig korrespondanse om ordningen mellom partene.

Evalueringen har også trukket inn forskningsresultater og andre evalueringer i den grad de er relevante for dette arbeidet, jfr kap 3 nedenfor.

4 Bakgrunn: Ordningen i perspektiv

Friluftsliv defineres i Norge tradisjonelt som "fysisk aktivitet eller opphold i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse" (St. meld. nr. 40 (1987-88)) Denne definisjonen er den samme også i den nye meldingen om friluftsliv (St.meld. nr. 39 (2000-2001)). Offentlig politikk og forvaltning av friluftsliv ligger under Miljøverndepartementet, herunder blant annet flere former for økonomisk støtte til frivillige organisasjoner og tiltak for friluftsliv. Likevel er det klart at friluftsliv har et klart innslag av fysisk aktivitet, og med det klare tilknytningspunkter til idrett og fysisk aktivitet for øvrig, og til norsk kultur og identitet mer generelt. Det er også slik at flere former for friluftsliv utgjør de formene for fysisk aktivitet som omfatter flest utøvere og de bredeste lagene av den norske befolkningen. Dette er bakgrunnen for Kultur- og kirke departementets engasjement gjennom spillemiddelordningen overfor.

Siden 1979 har det eksistert en post i spillemiddelordningen som har gått til "anlegg for friluftsliv i fjellet". Posten er i hovedsak disponert av turistforeningen (DNT) eller tilsvarende organisasjoner. Kultur- og kirke departementet står for fordeling etter innstilling fra DNT og uttalelse fra Miljøverndepartementets fagdirektorat, Direktoratet for naturforvaltning (DN). I forbindelse med behandling av Stortingsmelding om friluftsliv på slutten av 1980-tallet (St.meld. nr. 40 (1987-88)) og idrettsmeldingen først på 1990 tallet (St. meld. nr. 41 (1991-92)), ble noe større del av spillemidlene prioritert til anlegg og tiltak med relevans for friluftslivet. Fra 1993 var ordningen som her evalueres, "aktivitetstiltak for å stimulere barn og ungdoms friluftslivsaktiviteter", operativ som en del av denne satsningen på friluftsliv finansiert med spillemidler.

4.1 Friluftslivsorganisasjonene

Selv om mange friluftslivsaktiviteter i hovedsak skjer individuelt og egenorganisert, har også friluftslivet sine veletablerte og tradisjonsrike organisasjoner i Norge. Flere store organisasjoner samler utøvere, gir tilbud til disse og deltar i samfunnsdebatten gjennom politisk arbeid og påvirkning. Friluftslivsorganisasjonene er samlet i to store overbygninger.

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) er en overbygning for i alt 12 landsdekkende, frivillige friluftslivsorganisasjoner. Her deltar Den norske turistforening, Norges jeger- og fiskerforening, Norges folkesportforbund, speiderorganisasjonene ved KFUK, KFUM og NSF, Norske 4H, Skiforeningen, Syklistenes landsforening, Norges Røde Kors hjelpekorps, Norges padleforbund og Norges orienteringsforbund. Til sammen har organisasjonene ca 4000 lokale lag med 500 000 medlemmer. Disse tilbyr et bredt spekter av aktiviteter, samtidig som de også deltar i samfunnsdebatt og politikkkutforming på ulike nivåer. Enkelte av organisasjonene er også medlemmer i Norges Idrettsforbund og Olympiske Komite (NIF), flere har også tilknytning til Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). FRIFO favner således organisasjoner som forholder seg til flere, sektoradskilte myndighetsorganer og støtteordninger. Organisatorisk har mange av friluftslivsorganisasjonene utviklet seg mye gjennom 1990 - tallet, gjennom blant annet utvikling av sterkere og bedre organisatorisk dekning på lokalt nivå, og i sitt engasjement og tilbud overfor barn.

Forskning har imidlertid vist at organisasjonenes oppslutning varierer med geografiske og sosiale forhold (Skogen 1993). Mange av FRIFO organisasjonene står sterkt i byområder og blant ungdom med bakgrunn i høyere og midlere sosiale lag. Enkelte har imidlertid også betydelig oppslutning i utkantstrøk, blant ungdom med tilknytning til arbeiderklassen og primærnæringene og i Nord-Norge.

Friluftsrådenes Landsforbund (FL) er en organisasjon som samler til sammen 17 interkommunale friluftsråd. Disse kan variere organisatorisk, men jobber oftest i skjæringspunktet mellom offentlige og frivillige organisasjoner. Tradisjonelt jobber friluftsrådene mye med sikring av offentlige/allmenne friluftsområder, men arbeidet har etter hvert utviklet seg mye i retning av tilrettelegging og forvaltning av slike områder. Gradvis har også informasjons- og stimuleringsarbeid blitt en del av virksomheten, ofte knyttet til de områder som rådene forvalter eller involverer seg i. FL er et viktig høringsorgan og felles talerør for de lokale og regionale rådene.

Frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i det norske samfunnet, noe både idretts- og friluftslivspolitikken bygger på. Frivillige organisasjoner er viktige både for aktivitetsskaping, for sosiale og demokratiske funksjoner, for å sikre dugnadsånd og frivillig innsats, og som korrektiv til de offentlige og kommersielle delene av samfunnet, og friluftslivsorganisasjonene har på linje med andre deltatt i utforming av en klarere offentlig politikk overfor tredje sektor, jfr. St.meld. nr. 27 (1996-97) Om statens forhold til frivillige organisasjoner.

4.2 Barns friluftsliv

Det er bred enighet i fagmiljøene om at vi har relativt lite kunnskap om barn og unges forhold til friluftsliv og naturbruk, sammenlignet med det vi vet om voksnes friluftsvaner (Bjerke 1993, Rickhards 1986). Allikevel foreligger det en del tall og erfaringer omkring barn og unges friluftslivsvaner. I undersøkelser blant annet av Aas (1991, 2000), Bjerke (1993), Dølvik, Danielsen og Hernes (1988), Skogen (1993, 1994) og Tellnes (1992) vises en del grunntrekk i friluftslivet og i hvilken grad dette er organisert og formalisert, herunder kunnskap om deltagelsesnivå, organisasjonsmedlemskap, i hvilke kontekster og sosiale sammenhenger friluftsliv utøves. En svakhet i de undersøkelser som foreligger er imidlertid at mye av stoffet nå er noen år gammelt og at vi ikke har så mye oppdatert kunnskap. Selv om befolkningens friluftslivsvaner er relativt stabile, er det mange andre tegn på at vi er inne i en fase der endringer skjer raskere enn tidligere (Vorkinn 2000, Bischoff og Odden 2000).

Generelt kan en si at norske barn og unge relativt sett er aktive friluftslivsutøvere (Aas 1991, Skogen 1993). En overveiende del av friluftslivsaktivitetene skjer trolig i privat regi, og undersøkelser viser at familie, primært foreldre, besteforeldre, eldre søsken og onkler/tanter er viktige sosialiserings- og opplæringspersoner (Aas 1991, Skille 2000). Mye friluftsliv skjer på fridager, i helger og ferier, både lokalt nær bostedet og på reise i feriesammenheng. Barns friluftsliv starter gradvis ettersom de utvikles ferdighetsmessig og motorisk, vanligvis fra 4-5 års alderen. Barn og ungdom mellom 10 og 16 år er som regel de mest aktive friluftslivsutøvere i befolkningen.

De siste årene er det flere undersøkelser som indikerer at barns oppslutning om visse friluftslivs- og idrettsaktiviteter har sunket på 1990-tallet (Bischoff og Odden 2000, MMI 2002). Samtidig er det en del aktiviteter som har økt kraftig. Innen friluftslivet ser det ut til at tradisjonelle aktiviteter som fiske, skigåing i marka og bærplukking svekkes blant barn og ungdom, mens mer moderne aktiviteter som (terreng)sykling og alpin skikjøring/snowboard har økt. Endringer i oppslutning blant ulike aktiviteter ser ut til å komme til syne først blant yngre, noe som ikke er så uventet, ut fra hva vi vet om folks trofasthet og oppslutning om aktiviteter de har startet med tidlig i livet. Også innenfor den organiserte idretten har det skjedd store endringer, der en del aktiviteter som ligger nær opp til bruk av natur og friluftsliv har tapt til fordel for innendørsaktiviteter. Samtidig med disse omstruktureringene på aktivitetsnivå, ser en også andre endringer. Det har både innen idrett og friluftsliv vært en økende grad av institusjonalisering og organisering av aktiviteter som tidligere i større grad var frie og egenorganiserte. Unger drev fiske, lek, skigåing og ballspill av seg selv på områder, bakker og løkker der de selv tilrettela. I dag er mye lagt til rette og styrt av voksne i barnehager, skolefritidsordninger, uteskoler og i organisasjoner på kveldstid og i helger. Det er også etter hvert klare indikasjoner på at folks alminnelige fysiske form og bruk av natur og aktivitetsanlegg reduseres, mens konkrete problemer som overvekt, dårlig fysisk form og hjerte- og karsykdommer øker (MMI 2002).

Det landskapet denne ordningen virker i, preges altså av at det skjer endringer på et felt som på 1970- og 1980 tallet har vært relativt stabilt. Og selv om mange roper et varsko om hva disse endringene vil kunne føre til av konsekvenser for så vel som folkehelse og befolkningens naturkontakt, kan vi også slå fast at majoriteten av norske barn og unge fortsatt driver et omfattende friluftsliv, både i privat regi, men i økende grad også i regi av organisasjoner, skoler og barnehager.

4.3 Ordningens omfang og tilgrensende støtteordninger

Sett fra myndighetenes side er friluftsliv Miljøverndepartementets ansvar. Men feltet berører også åpenbart andre departementers arbeidsområder på ulike måter, og særlig har Kultur- og kirke departementet, Barne- og familiedepartementet, Helse departementet og Undervisnings- og forskningsdepartementet sine roller i forhold til barn, ungdom, fysisk aktivitet og friluftsliv. Det er som vi har vært inne på over flere støtteordninger til friluftsliv over disse departementers budsjett i tillegg til støtten fra spillemidlene (MD, BFD, UFD mfl). Disse har sikret gjennomføring av mange ulike prosjekter, tiltak og satsninger som har tatt sikte på å stimulere til aktivitet i friluft blant barn og unge ut over den ordningen som her skal evalueres.

Når vi skal studere denne avgrensede ordningens effekt, vil det være nyttig å se på den i forhold til andre tilgrensende midler som benyttes innen friluftsliv i samspill mellom det offentlige og de frivillige organisasjonene. Det er også slik at de enkelte prosjektsatsningene som er støttet med midler fra denne ordningen, ofte også har mottatt støtte fra andre offentlige støtteordninger.

Støtte til friluftslivsorganisasjonene og idrettsorganisasjonene

Som på andre samfunnssektorer, får sentrale friluftsliv-, idretts- og naturvernorganisasjoner i Norge generell støtte over de tematisk tilgrensende departementers budsjett. I tillegg er det flere poster som kan gå til støtte til både fysiske tiltak som anlegg, arealer, tilrettelegging og forvaltning, og motivasjons- og aktivitetsskapende tiltak. I denne sammenheng er andre midler som støtter opp om organisasjonenes arbeid og tilbud, og stimulerings- og aktivitetstiltak særlig viktige.

Over Miljøverndepartementets budsjett går det årlig ca. 70 mill kroner til friluftsliv, noe varierende mellom år. Følgende poster er særlig viktige i forhold til denne evalueringen (pr. 2001):

- Årlig tilføres friluftslivsorganisasjonene ca. 12 mill i driftstilskudd
- Stimulerings- og aktivitetstiltak for barn og unge har variert mellom ca. 4,5 og 8 mill./år i perioden 1993 – 2001 (i hovedsak over Mds kap. 1427 post 74).

Spillemiddelordningen som forvaltes av Kultur- og kirke departementet utgjorde i 2001 ca. 800 mill. kroner. Forskriftene for fordeling av disse midlene sier at midlene i første rekke skal gå til idrettsanlegg, til NIF og deretter til andre idrettsoppgaver og formål som myndighetene finner berettiget til tilskudd. Friluftslivet nyter godt både av anleggsmidler og aktivitetmidler. I 2001 gikk 370 mill kroner til idrettsanlegg. Av disse anleggsmidlene gikk i følge departementet vel 7 % til friluftsanlegg:

- anlegg til friluftsliv i fjellet (ca. 86,5 millioner de siste 10 år, 9 mill i 2001)
- idrettsanlegg i kommunene: herunder blant annet turveier, dagsturhytter og lysløyper
- nærmiljøanlegg: herunder skileikanlegg, aktivitetsanlegg, kart mv.

”Vår” ordning for perioden 1993 – 2001 startet med 1 mill kr i 1993, og økt gradvis til ca. 1,8 mill i 2001. Til sammen er det disponert ca. 6,8 mill for årene 1998 – 2001. Tilskudd ytes med inntil 50 % av prosjektets totalsum. Det er altså gjennomført prosjekter verdt minst det dobbelte.

Som det fremgår av denne gjennomgangen, er omfanget av den ordningen vi her evaluerer av ganske begrenset størrelse. Dette gjelder både om vi ser den i lys av de samlede ressursene som friluftslivsorganisasjonene disponerer av offentlige midler, og i forhold til de samlede ressursene som spillemiddelordningen disponerer. Ordningen er svært ettertraktet blant de som kan søke på ordningen, og det er årlig søknader for langt høyere beløp enn det som deles ut.

Det er også viktig å vurdere ordningen i lys av de aktivitets- og rekrutteringsmønster som norske barn og unge har. Som vi har vært inne på over har barn og unge i Norge gjennomgående et betydelig engasjement overfor friluftslivsaktiviteter, oftest i privat og egenorganisert sammenheng. Men det er klare tendenser til at friluftslivet blant barn og ungdom svekkes i forhold til tidligere, og at det institusjonaliseres i større grad enn tidligere.

Dette sies ikke for å marginalisere ordningens mulige betydning, eller synligheten av resultater, men for å sette den i et riktig lys og evaluere den på en relevant måte. Denne konteksten og midlenes beskjedne omfang stiller også store krav til at midlene utnyttes strategisk og effektivt.

For de årene som vi legger hovedvekten på i denne evalueringen er hovedmønstrene i fordelingen av midlene slik (tabell 1):

Tabell 1. Oversikt over ordningens samlede tildelinger til FRIFO og FL 1998 – 2001.

	1998	1999	2000	2001
FRIFO	1 200	1 267	1 332	1 250
FL	379	409	440	550
Sum	1 579	1 676	1 772	1 800

5 Resultater

5.1 Ordningens organisering og arbeidsfordeling mellom aktørene

Ordningen inngår som en egen post i myndighetenes fordeling av spillemidler til aktivitetsformål (St.meld nr. 14 (1999-2000)). Støtte til aktiviteter er en av tre hovedkategorier av støtteordninger til frivillige organisasjoner. De to andre er grunnstøtte og driftsstøtte.

Det er fra departementets side lagt vekt på at aktivitetsstøtten til friluftslivstiltak for barn og ungdom er å anse som prosjektstøtte, der departementet har forvaltningsansvar. Både departementet og riksrevisjonen kan kontrollere at bruken av midlene er i tråd med forutsetningene for ordningen slik den er nedfelt i styrende dokumenter fra departementet og bevilgende myndighet.

Midlene til FRIFO

Opprinnelig var ordningen kun åpen for søknader fra FRIFO og organisasjoner tilsluttet dette systemet. Fra ordningen kom i gang hadde den ingen særlige føringer ut over at det var "aktivitetsmidler til FRIFO særlig med henblikk på aktiviteter for barn og unge". Gradvis har ordningen og søknadsrutinene konkretisert seg og blitt utviklet over flere år. Frem til 1997 var det årlig diskusjon om hva mål og innhold i aktivitetene, krav til søknader, rapporteringsrutiner, og om organisasjonenes, FRIFOs og departementets roller og forventninger til ordningen. Etter en omfattende diskusjon om søknadene i 1997 ble det enighet om at det var behov for å etablere mer avklarte rammer og retningslinjer rundt ordningen. Resultatet av dette arbeidet er nedfelt i FRIFOs forslag til "Strategiplan og regelverk", datert desember 1997. Likeledes utarbeidet FL en egen strategiplan da de kom inn fra og med 1998.

FRIFOs strategiplan på fire sider har avsnitt om bakgrunn, analyse av dagens situasjon på svært overordnet nivå for friluftsliv generelt og blant barn og unge mer spesifikt, en kortfattet svært generell målformulering, noen prinsipper for ordningen som tydeliggjør FRIFOs ansvar som samordningsaktør overfor medlemsorganisasjonene, og en del regler/krav til de konkrete søknadene om hva de skal inneholde. Til slutt sies det at planen skal revideres med jevne mellomrom.

Også i perioden 1998 til 2001 har diskusjonen om ordningens innretning og rolle- og ansvarsdeling mellom FRIFO og departementet fortsatt, om enn ikke i samme omfang som i 1997. Idrettsmeldingen (St. meld nr. 14 (1999-2000)), behandlet i Stortinget våren 2001 bidrar til en presisering av ordningens intensjon, målgrupper og avgrensning mot andre myndigheters virkemidler, jfr. også kapittel 1.¹

I dag fungerer rutinene knyttet til søknadsbehandling i hovedsak slik at FRIFO lager en sammenstilling av de innkomne søknadene, inkl. et sammendrag av hver søknad og rangerer disse i en prioriteringsrekkefølge som så oversendes departementet. Departementet innvilger så søknader i prioritert rekkefølge så langt midlene rekker, etter at Kongen i statsråd etter innstilling fra KKD har foretatt fordelingen av idrettens andel av overskuddet fra Norsk Tipping AS. Avvik fra FRIFOs prioritering kan forekomme dersom departementet mener at det blant de prioriterte søknadene er prosjekter som ikke faller inn under ordningen. Som hovedregel har alltid søknadene fått innvilget omsøkt beløp, men spesielt i forhold til det etter hvert omfattende fellesprosjektet Trygg i naturen (TiN) har det vært avveket fra dette. Å kutte søknadene noe for på den måten å kunne finansiere ytterligere en – to prosjekter har derfor ikke vært gjort.

Det er utformet skjemaer både for søknader og rapportering fra de enkelte prosjektene.

¹ Selv om dette faller utenfor vår evalueringsperiode, så konkretiserer tildelingsbrevene for 2002 dette ytterligere, og peker på at det som fra og med 2002 legges til grunn er at midlene skal gå til prosjektorganiserte aktiviteter for barn (6 – 12 år) og ungdom (13 – 19 år), at de skal knyttes til fysisk aktivitet og bidra til aktiviteter i regi av organisasjonene eller bidra til egenorganisert fysisk aktivitet. Dette betyr blant annet at prosjekter rettet mot friluftsliv i skoler og barnehager i hovedsak ikke lenger kommer inn under denne ordningen.

FL

Friluftsrådene kom med i ordningen fra og med 1998. I lys av erfaringene fra forholdet mellom FRIFO og departementet om forvaltningen av og forståelsen av ordningen ble det også fra FL fremmet søknader som hadde basis i en strategiplan for perioden 1998 – 2000.

Relasjonene mellom FL og departementet har ikke omfattet den type diskusjon om forståelsen av ordningen som FRIFO og departementet har hatt, snarere viser FLs strategiplan et utpreget ønske om å ta på alvor departementets føringer for støtteordningen. FLs strategiplan har de samme elementene som FRIFOs men inneholder i tillegg en klarere organisatorisk analyse, og vurderer egen rolle i forhold til omgivelser og ulike støtteordninger. På denne bakgrunn etableres det også mer konkrete og etterprøvbare målsettinger for bruken av disse midlene. I FLs nye plan fra 2001 inngår også en kortfattet egnevaluering av den første treårsperioden.

Også FL har laget skjemaer og rutiner for dialog, søknader og rapportering mellom medlemsorganisasjonene og myndighetene.

5.2 Aktiviteter og resultater fra FRIFOs prosjekter

I alt 20 prosjekter har fått støtte over FRIFOs andel av midlene i perioden 1998 – 2001 (tabell 2). En del av disse er prosjekter av kortere varighet, mens andre har gått over flere år.

Tabell 2. Tildeling av tippemidler til FRIFO fra KKD i perioden 1998 - 2001. Tall i 1000 NOK

Prosjekt	1998	1999	2000	2001
FRIFO - samlet tildeling	1200	1267	1332	1250
FRIFO-trygg i naturen (TIN) fellesprosjekt	428*	600	750	899,5
DNT- barne og familiearbeid	140			
DNTs barne og familiearbeid mot år 2000		150	234	
FRIFO- kunnskapsspredning og nettverksbygging barn	90			
Norges KFUK speidere friluftsliv i leir	20			
Norges speiderforbund – speidingens dag	75			
Norges folkesportforbund	55			
Norges orienteringsforbund kurs skolekontakter	20			
DNT – fjelleir for ungdom (“basecamp”?)	100			
NJFF – hekta på fiske, ikke på dop	195	400	200	
Norges KFUM speidere, enkelt friluftsliv	50			
Norges speiderforbund, norsk roverleir	27			
Norges padleforbund Sjoa kajakkfestival		22	25	27
Frifo barnesatsing		95		
KFUK/KFUM konfirmantspeiding			70	38
DNT/NJFF fiske- og fjellcamp			53	
Skiforeningen – drop in skileik for barn				55
KFUM/KFUK tråkk 2001				53,5
Syklistenes landsforening fra skjerm til sykkel				57
Norges speiderforbund, flere barn og unge ut i naturen.				120

Til sammen 19 frittstående prosjekt og ett større fellesprosjekt med flere underliggende delprosjekter har fått støtte i de siste fire årene. Enkeltprosjektene tilskudd varierer i størrelse mellom 20 000 kr og 400 000 kr pr år, og varigheten mellom ett og tre år. Nedenfor gir vi en kort beskrivelse av hvert enkelt prosjekt, før vi summerer opp de innrapporterte, tallfestede resultatene. Trygg i naturen prosjektet gis en egen omtale.

DNT barne og familiearbeid (1997 – 2001)

Dette er ett av de største prosjektene innen ordningen. Disse midlene har bidratt til at DNT som i utgangspunktet var en forening med tilbud til voksne, har utviklet et sammensatt og mer strategisk tilbud til barn. I prosjektet som har hatt omfattende budsjett har det vært mange aktiviteter og delmål. Innføring av medlemsskap for barn, etablering av barnas turlag, forankring av barnearbeid i organisasjonens lokale og regionale ledd og skolering av ledere/tillitsvalgte som et ledd i dette har vært sentrale oppgaver. Prosjektet har også påbegynt et arbeid for å utvikle tilbud til skoler om overnattingsturer i turistforeningenes tilbud.

FRIFO barnesatsning 1999

Dette prosjektet hadde som mål å bevisstgjøre FRIFO medlemmene på behovet for økt satsning på barn og behovet for kompetanse i denne sammenheng. Prosjektet var knyttet til FRIFOs barnegruppe, en styreoppnevnt gruppe med spesiell erfaring på barn. Det ble arrangert et sentralt barnelederkurs som en viktig del av prosjektet.

NJFF – hekta på fiske, ikke på dop (1998 – 2000)

Dette prosjektet har på samme måte som DNTs barne- og familiearbeid vært en viktig brikke i NJFFs arbeid med å utvikle et klarere og mer strategisk arbeid og tilbud overfor barn og unge. NJFF var også i utgangspunktet en organisasjon med tilbud til voksne, men sammen med beslektede prosjekter i organisasjonen har dette prosjektet bidratt til å heve barnearbeidet betydelig i organisasjonen. Prosjektet har hatt fokus på å stimulere barn og unge til fritidsfiske i nærmiljøet gjennom samarbeid og tilbud til skoleverk, SFO, blant annet gjennom å skolere egne tillitsvalgte og medlemmer slik at de kan tilby bistand til skoler, utvikle undervisningsopplegg og tilby lån av utstyr. Oppfølgingen av prosjektet har også søkt å trekke barnearbeidet inn som en mer ordinær del av organisasjonsarbeidet og forankret dette i alle ledd i organisasjonen. NJFF har etablert fiskeklubben som en enkel og lett tilgjengelig medlemsorganisasjon for barn.

DNT-"base-camp" 1998/99

Dette har etter å ha fått støtte i to år blitt et landsdekkende prosjekt som 5 foreninger rundt om i landet arrangerer årlig etter dette konseptet fra. Man samler ungdom til spennende aktiviteter og sosialt samvær i fjellet, og introduserer de og gir opplæring i fjell- og brevandring, klatring med mer. Tilbudet fortsetter etter at tilskuddet har opphørt.

Norges folkesportforbund – store og små skal bli glad i å gå (1998)

Prosjektet har hatt som mål å styrke og etablere rutiner rundt folkesportforbundets turmarsjopplegg, og formidle dette tilbudet ut mot skoler, barnehager, kommuner, bedriftsidrett mfl.

Norges orienteringsforbund skolekontakter (1998)

Dette lille prosjektet hadde som mål å avholde et kurs for skolekontakter med sikte på mer bruk av turorienteringstilbud i skolen.

Norges speiderforbund – Roverleir (1998)

Dette prosjektet ga støtte til et haikarrangement på en internasjonal leir i Norge. Engangstiltak som hadde som mål å profilere og stimulere til klassisk friluftsliv i speidersammenheng.

KFUK friluftsliv i leir (1998)

Et lite prosjekt som har hatt som mål å kurse ledere med sikte på å fremme friluftsliv som en viktig aktivitet i forbindelse med speiderleirer.

KFUM Enkelt friluftsliv (1998)

Et relativt lite prosjekt som hadde som mål å utvikle tips og råd om uteaktiviteter av ulikt slag, å arrangere villmarkskurs for eldre speidere og kurse spesielt interesserte innen enkelt friluftsliv. Prosjektet synes å ligge tett opp mot ordinære aktiviteter i organisasjonen, men med vekt på økt synliggjøring og kompetanse i friluftsliv.

Norges speiderforbund Speidingens dag (1998)

Dette prosjektet skulle styrke arrangementet Speidingens dag, blant annet gjennom utarbeiding av diverse aktivitetsforslag og tilrettelegging for flere overnattingsarrangementer.

KFUK/KFUM konfirmantspeiding (1999-2000)

Målet med prosjektet har vært å utvikle et tilbud slik at speiding kan inngå som en del av konfirmantundervisningen. Prosjektet har arbeidet med å definere og gjøre kjent tilbudet og prøve det ut i noen menigheter og speidergrupper.

KFUK/KFUM tråkk 2001

Dette prosjektet gikk ut på å få til en stor felles helgetur (haik) for flest mulig speidere i landet der de skal greie seg mest mulig på egen hånd. Midlene ble brukt til å lage felles materiell og informasjon om tiltaket som ble spredt i organisasjonene.

Skiforeningen – drop in skileik for barn (2001 -)

Dette er et nytt prosjekt som kom i gang vinteren 2001/2002, med sikte på å gi et uforpliktende og fleksibelt aktivitets- og opplæringstilbud for barn i Osloområdet. Målgruppen har vært aldersgruppen 4 – 10 år. Bakgrunnen er erfaringer med at mange synes at organisert skitrening er for krevende og ambisiøst, at snøforholdene er varierende og krever fleksible tilbud og at ikke så mange som før får opplæring i bruk av ski gjennom familien.

Syklistenes landsforening – fra skjerm til sykkel (2001 -)

Også dette er et nytt prosjekt som har som mål å gi et bedre og mer oppdatert internett tilbud som kan inspirere ungdom til å sykle mer. Siden skal blant annet komme med konkrete tur/ruteforslag, sammen med mer generelle tips og inspirasjon.

Norges padleforbund – Sjøa kajakkfestival (1999 – 2001)

Dette er et lite prosjekt som har fått midler til gjennomføring av en utadrettet padlehelg, der formålet har vært å få fokus på elvepadling som en spenningsfylt aktivitet godt egnet for ungdom. Mange er uorganisert, og et viktig mål med arrangementet har vært å rekruttere medlemmer og gi en innledende opplæring/skolering. I hovedsak er det eldre ungdom og voksne som har deltatt på arrangementet.

Norges speiderforbund – Flere barn og unge ut i naturen (2001 -)

Et nytt, noe mer omfattende prosjekt som har som mål å revitalisere friluftsliv som bærende element i NSF. Prosjektet har som mål å skolere og bevisstgjøre speiderledere på sentrale friluftslivsaktiviteter for organisasjonen, som kanopadling og bre-/fjellvandring. I tillegg inngikk arrangementet høsthaiken og speidingens dag i opplegget.

Tabell 3. Tallfestede resultater for årene 1998-2001 for FRIFO-prosjekter utenom TiN-konseptet. Tall i 1000 kr.

År	Tilskudd	Deltagere på kurs for ledere	Deltagere på arrangementer	Involverte Grupper/kretser	Antall kurs/arr.
1998	772	147	1165**	830	6
1999	667	40	100*	0	2
2000	582	0	21350	2	61
2001	350,5	111	1800	2	14
Sum	2371,5	298	24415	834	83

* NJFF prosjektet rapporterte i 2000

** 69100 turmarsjdeltagere og 2159 arrangementer er rapportert, men utelatt i denne tabellen (samlet for hele landet, alle arrangementer i regi av Norges folkesportforbundet).

Vi ser at det til sammen i de fire årene er disponert i underkant av 2,4 mill til frie prosjekter i FRIFOs medlemsorganisasjoner. Rapporteringen av oppnådde resultater fra organisasjonene omfattet i enkelte tilfeller åpenbart også en del aktiviteter og deltagere av mer ordinær karakter som ikke direkte kan relateres til prosjekter (eks. turmarsjdeltagere), og disse tallene er derfor utelatt i tabellen.

Omfanget av aktiviteter varierer mellom årene. Dette skyldes dels at resultater fra flerårige prosjekter er rapportert i oppsamlet form det året prosjektet ble avsluttet. En del av de særlig høye tallene enkelte år skyldes følgende:

1998: 830 grupper/kretser består av 730 speidergrupper/patroljer på speidingens dag (landsdekkende) + 100 patroljer på KFUM speidernes prosjekt "Enkelt friluftsliv".

1999: Kun fire prosjekter fikk midler, hvorav NJFF fikk 400 000 av 667 000 som ble tildelt denne kategorien prosjekter. NJFF rapporterte prosjektet i år 2000.

2000: Høyt tall på deltagere skyldes barnas turlag (11300 medlemmer) og 10000 i NJFF prosjektet (se kommentar 1999).

5.2.1 Fellessatsningen "Trygg i naturen" (TiN)

Prosjektet Trygg i naturen er etter hvert blitt et stort fellesprosjekt innenfor ordningen. Prosjektet kom i stand i 1997 som et forsøk på å følge opp strategiplanens ambisjon om mer langsiktige og samlende prosjekter som kunne favne en større del av fellesinteressene innad blant FRIFO organisasjonene. Utgangspunktet var indikasjoner på at folks kunnskap om bruk av kart og kompass var rakst synkende. Prosjektets mål er å bidra til å redusere dette problemet og gi folk mer kunnskap om bruk av kart og kompass.

Fra starten var prosjektet samfinansiert med midler fra det offentlige, organisasjonene og private sponsorer.

Den innledende fasen av prosjektet la vekt på markedsføring og merkevarebygging rundt satsningen, slik at den ble kjent både blant organisasjonene og bredere i befolkningen. Senere er en økende grad av aktiviteter initiert i regi av organisasjonene og i samarbeid mellom organisasjonene innen friluftsliv, idrett og myndigheter både på kultur- og miljøsektorene.

Prosjektet hadde den første tiden en prosjektleder sentralt i FRIFO-administrasjonen, senere er prosjektet delt i en sentral del (støttefunksjon) som utføres av Norges orienteringsforbund, og delprosjekter som går i regi av ulike FRIFO medlemsorganisasjoner. Mens TiN har vokst og budsjettet til "frie prosjekter" utenom TiN har blitt redusert, kan det virke som om en del tidligere prosjekter, eller prosjekter som i utgangspunktet ikke passer veldig inn i TiN konseptet er kommet inn. Dette gjelder for eksempel folkesportforbundets aktiviteter.

En fullstendig oversikt over prosjektene og aktivitetene i TiN finnes i vedlegg 2.

Tabellen nedenfor viser den innrapporterte konkrete resultatene fra prosjektet (tabell 4).

Tabell 4. Samletabell for årene 1998-2001 for FRIFO-prosjekter innen TiN-konseptet. Tall i 1000 kr.

År	Tilskudd	Lederkurs (deltagere)	Deltagere rapportert	Grupper/kretser involvert*	Kurs/ arr. avholdt innen TiN konseptet
1998	428		1866	176	5
1999	600		1985	183	5
2000	750		19355	185	21
2001	900	20	19423	192	125
Sum	2 678	20	42629	736	156

*inkludert skiforeningens skiskoler

Også disse tallene er vanskelige å vurdere, og det er åpenbart rapportert inn en del aktiviteter og deltagere som ikke kan sies å være et resultat av TiN. Derimot har prosjektet aktivt brukt etablerte arrangementer for å formidle informasjon og materiell fra TiN, eksempelvis gjennom skiskoler, barnas holmenkolldag, friluftslivets uke og etablerte turmarsjer i regi av folkesportfor-

bundet. I tillegg til tallene i tabellen over er materiell fra TiN presentert for 152 000 deltagere fra Norges folkesportforbund sine turmarsjer over hele landet i 2000 og 145 000 deltagere i 2001, se også kommentar for 1998 (ikke Tin-prosjekter). Det samme gjelder kurs/arrangementer. Hele 2696 arrangementer i Norges folkesportforbund sin regi er rapportert inn her i år 2000 og 2702 arrangementer i 2001. Dette er altså trolig forbundets samlede aktiviteter der en har deltatt med profilering av TiN eller delt ut TiN materiell.

5.3 Aktiviteter i regi av Friluftsrådernes landsforbund

Generelt har prosjektene i regi av FL et mer enhetlig preg og mange er bygget over en felles lest, forankret i konkrete mål og definert rolle for disse prosjektene i FLs strategiplan for bruken av ordningen. Prosjektene er oftest relativt små (tabell 5), men mange har et flerårig, langsiktig perspektiv. Til sammen har FL fått støtte til 33 prosjekter i perioden 1998 – 2001, med tilskudd fra ordningen varierende mellom 8 000 og 85 000 per prosjekt per år. Varigheten på prosjektene har variert mellom ett og fire år.

Prosjektene tar utgangspunkt i FLs litt spesielle rolle som "halvoffentlig" organisasjon, der bindeleddsfunksjonen mellom offentlige og private aktører og rollen som forvalter av viktige friluftsområder utnyttes gjennom å utvikle tilbud om friluftsliv til barn og ungdom gjennom skole og barnehage. Mange prosjekter er rettet mot lærere og ansatte i skoler og barnehager for å gi disse kunnskap og inspirasjon til å ta unger med ut. Dette skjer ofte gjennom ulike kurs- og skolearrangementer. En rekke av disse legger også til rette for aktiv bruk av friluftsområder som rådene disponerer. En del av disse prosjektene er derfor i mindre grad enn hovedmassen rettet inn mot skole- og barnehagesystemet, og har forsøkt å utvikle ferie- og fritidstilbud for barn med utgangspunkt i ressurser som rådene disponerer gjennom områder, bygninger og båter.

Tabell 5. Tildeling av tippemidler til FL fra KKD. Tall i 1000 NOK

	1998	1999	2000	2001	sum
FL sentral tildeling	380	409	440	543	
NRSHF – Natur i skolen		70	85	80	
Oslo og omland FL, Naturen som klasserom				60	
Oslofjordens FL, Seminar for lærere/etterutdanningskurs for lærere		30		70	
Ålesund/Omland, Aktivitetsprosjekt 1998-2001	25	25	25	50	
Trondheimsreg., naturen som klasserom				45	
Ofoten FL, kurs barnehage, SFO og skole			50	58	
Nordmøre/Romsd. FL, Læring i friluft				27	
Bergen/Omland FL, Skole i friluft				80	
Midt-Agder FL, Helleviga naturskole	40	33		30	
Ryfylke FL, Kobbungen			25	28	
NRSHF FL – friluftsliv 2001				15	
Oslofjordens FL, klasseveiledning		36	80		
Oslo og omland FL, Feriekubb i friluft		17,5	30		
Midt-Agder FL, Barn på naturlostur			32		
Trondheimsregionen FL, naturvettene	14	17	15		
Dalane FR, Naturvettene	11	8			
Salten FR, ut er in	50				
Oslofjordenes FR, Overnattingstur skoleopplegg	32				
Oslo og Omland FR, natur og friluftsliv for barn og unge	25				
Bergen og Omland FR, turer i samarb. Med barnas turlag	19				
Trondheimsreg FR, høstdager	12				
Ofoten FR, naturveiledning i Ofoten	44				
NRSHF, friluftslivets uke	10				
Oslo og Omland FR, Kurs bhg, Sfo og lærere / inspirasjonsseminar for bhg.ansatte	25	50			
Ålesund og omland FR, Bruksbåtprosjekt	28				
NRSHF, Barn i natur	20				
Bergen og Omland FR, Etterutdanningstilbud	12				
Ofotsamvirkets FR, Vinterkurs for lærere	12				
Oslo og Omland FR, inspirasjonsseminar for barnehageansatte		40			
Ofotsamvirkets FR, friluftsliv i barnehager		30			
Oslo og Omland FR, friluftsliv for ungdomstrinnet		7,5			
NRSHF, fra robåt til robåt		30			
NRSHF, Naturvettene		17			

Fordi prosjektene er nokså likeartede og rapporterer godt, gis det ikke noen nærmere omtale av de enkelte FL prosjektene.

Vi ser at FL for årene 1998 – 2001 har disponert snaut 1,8 mill kroner av ordningen (tabell 6), og for dette er det rapportert aktiviteter og tiltak som har samlet nesten 27.000 personer, noe flere barn enn voksne. Voksne deltagere er deltagere på kurs som senere er tenkt å jobbe med barn i jobb eller fritid. Til sammen er det rapportert 679 kurs eller andre arrangementer, eller ca. 150 pr. år.

Tabell 6. Rapporterte resultater fra FL sin prosjektaktivitet som har fått tildelt tippemidler for perioden 1998-2001.

År	Tilskudd (kkkr)	Deltagelse barn	Deltagelse voksne	Kurs/ arrangement
1998	379	6128*		187
1999	411	4156*		78
2000	440	6866	1768	226
2001	543	3584	4225	188
Sum	1773	20734	5993	679

* barn og voksne rapportert samlet

5.4 Oppsummering og sammenligning av tallfestede resultater

Ser vi på de samlede oppnådde tallfestede resultatene for FRIFOs frie prosjekter, fellesprosjektet "TiN" og FLs prosjekter (tabell 7), ser vi at de rapporterte resultatene ikke er direkte sammenlignbare, men at det likevel er grunnlag for visse vurderinger av oppnådde resultater i forhold til midler som er disponert innenfor de tre hovedgruppene av prosjekttyper. Vi minner om at det er en del usikkerhet i forbindelse med de tallfestede resultatene, jfr. avsnittene over. Denne usikkerheten er større for FRIFOs prosjekter og samlede tallfestede resultater enn for FLs resultater. Det er også viktig å vurdere prosjektene ut i fra andre kriterier enn disse tallfestede resultatene, hvilket blir gjort i kapittel 5. Hvis vi imidlertid ser på tallene, fremgår det at FL har disponert ca. 1 mill mindre enn de to gruppene av FRIFO prosjekter. Samlet sett synes de to FRIFO hovedaktivitetene å ha generert omtrent like omfattende resultater. De frie prosjektene har rapportert flere lederkursdeltagere enn TiN, mens TiN har langt flere direkte deltagere i sine aktiviteter. I lys av at de har disponert om lag like mye midler, vurderes de tallfestede resultatene fra FRIFOs frie prosjekter og TiN å være omtrent like gode. FL har en litt annen struktur på sine resultater, men vurderes å ha oppnådd mer omfattende resultater enn FRIFO for de midlene de har disponert. Det er mange barn og voksne som senere skal jobbe med barn som har vært involvert, og det er avholdt et imponerende antall kurs.

Tabell 7. Sammenstilling av samlede tallfestede resultater for FRIFO og FL i perioden 1998 – 2001.

1998 – 2001	Tilskudd (kkkr)	Lederkurs (deltagere)	Deltagere rapportert	Grupper/kretser involvert	Antall kurs/ arr.
Sum frie prosjekt FRIFO	2 371,5	298	24415	834	83
Sum FRIFO "TiN"	2 678	20	42629	736	156
		Deltagelse barn*	Deltagelse voksne		Kurs/ arrangement
Sum FL	1 773	20734*	5993		679

* Voksne iberegnet for årene 1998 og 1999.

6 Diskusjon

6.1 Vurdering av søknadsbehandling og administrasjon

Ordnungen som evalueres har en historikk på ca. 10 år, og innholdet i, og administreringen av ordningen har endret seg gradvis fra starten og frem til i dag. FRIFO har fått støtte etter søknad fra 1993, mens FL kom med i ordningen fra 1998. Både departementet og administrasjon/styre i FRIFO og FL er involvert i vurderinger og rangering av søknader og prosjekter. En noe bedre arbeidsdeling mellom disse sentrale aktørene ville kunne effektivisert og styrket den sentrale saksbehandlingen i ordningen noe. Ordnungen består av to tilskuddsmottakere som i hovedsak behandles hver for seg. Det er ingen konkret felles vurdering av samtlige søknader til ordningen, slik at søknader fra FRIFO og FL ikke konkurrerer seg i mellom direkte, men i hovedsak kun innbyrdes. Men departementet vurderer skjønnsmessig resultatene fra hhv. FRIFO og FL ved vurdering av rammene for de to hvert år. FLs pott har prosentmessig vokst mer enn FRIFOs i perioden 1998-2001 (4 % vekst 1998 – 2001 for FRIFO, mot 42% vekst for FL). Dette kan tolkes som et uttrykk for en slik skjønnsmessig resultatvurdering fra departementets side. Både søknadene fra FRIFO og FL behandles med utgangspunkt i separate strategiplaner utarbeidet av de to i dialog med departementet.

Arbeidsdelingen knyttet til søknadsbehandling, består hovedsakelig i at de sentrale organisasjonene gjennomgår og rangerer søknadene og at departementet gir rammer og foretar den endelige tildelingen. Overlappet består i at departementet kvalitetssikrer organisasjonenes rangering og prioritering, med sikte på å luke ut søknader som en mener formelt sett ikke faller inn under ordningen. Dette kan for eksempel være søknader som er rettet mot målgrupper som ikke omfattes av ordningen (voksne, de minste barna), eller søknader som ligger for tett opp mot de ordinære aktivitetene i søkerorganisasjonene. Overlappet kunne vært redusert dersom organisasjonene hadde gjennomført og tatt rollen som kvalitetssikrer i større grad enn i dag (gjelder først og fremst FRIFO). Dette kunne også frigjort ressurser i departementet som i større grad kunne deltatt mer aktivt med å definere et klarere faglig innhold inn i ordningen, primært gjennom drøftinger med organisasjonene i forbindelse med utarbeiding og rullering/fornyning av strategiplanene.

Rent praktisk leverer organisasjonene sine søknader til FL/FRIFO innen 15. januar, FL/FRIFO sender sine innstillinger videre til departementet innen 15. februar i bevilgningsåret, mens tildeling skjer i mai etter at hovedfordelingen av spillemidlene er avgjort i statsråd. Dette er felles for nesten alle midlene i spillemiddelordningen. Rapporteringsfrist for prosjektene er 15. februar året etter. Mange av søkerorganisasjonene synes tildelingen skjer for sent i forhold til aktivitetene. Dette begrunnes dels med at svaret kommer så sent at det blir for kort tid til å planlegge etter at en vet om en får penger, dels med at tiden frem til rapporteringsfristen blir for kort (15. februar året etter). Det er trolig lite sannsynlig å få fremskjøvet fordelingen av spillemidlene. Derfor er det viktig:

- å sikre gode rutiner og god informasjonsflyt i systemet slik at en får raskt beskjed både om hvordan søknaden er rangert fra FL/FRIFO, om departementet endrer rangeringen eller har konkrete innvendinger mot høyt prioriterte prosjekt og om en får innvilget midler
- å utsette rapporteringsfristen for å gi prosjektene bedre tid til gjennomføring, det vil si å åpne for å innføre et lengre "prosjektår" enn i dag. Dette bør da også bygges eksplisitt inn i prosjektenes tidsplaner.

Selv om det gradvis har utviklet seg slik at prosjekter som settes i gang og som har en flerårsplan får midler over flere år, er det fortsatt flere brukere av midlene som synes signalene om en vil få midler over mer enn ett år, er for vage eller diffuse. Dette medfører at noen sier de i mindre grad enn de kunne ønske, søker om midler. Vi er usikre på hva denne oppfatningen bygger på, da det har vært en klart økende tendens til flerårige prosjekter etter initiativ både fra FRIFO og departementet. Det kan skyldes svak eller uklar informasjon om forutsetningene for og prioritering av flerårige prosjekter.

Blant søkerne og brukerne av midlene er det noe ulik oppfatning av graden av byråkrati rundt ordningen, men de aller fleste synes kravene og rutineene til søknader og rapporter er akseptable

og greie, og ikke for kompliserte eller omfattende. Enkelte synes de også fremstår som enklere enn andre ordninger de har erfaring med.

Vurdering av FRIFOs søknadsbehandling og arbeidsmåte

Arbeidet med FRIFOs del av midlene preges av at det faglige grunnlaget og de strategiske valgene bak prioritering av søknadene, både enkeltvis og samlet, i begrenset grad er nedfelt skriftlig eller mangler helt.

For FRIFOs søknader foretas en enkel vurdering av søknadene i FRIFOs administrasjon der søknadenes innretning i forhold til de generelle mål og rammer for ordningen slik de er nedfelt i politiske dokumenter og FRIFOs strategiplan bedømmes. Det tilstrebes også en fordeling innad i medlemsforeningene slik at denne i alle fall over tid (flere år) er i tråd med det som FRIFOs organer har bestemt skal være fordelingen av støtte mellom medlemsorganisasjonene. Departementet sjekker at de innstilte søknadene fra FRIFO etter deres syn er i tråd med ordningens overordna mål og prinsipper. Det er bare dersom det oppstår uenighet mellom FRIFO og departementet om søknader faller inn under ordningen at en får skriftlige vurderinger av enkelt søknader. Både det enkelte prosjekt og den samlede porteføljens forankring i en felles strategi og ordningens overordna mål og prinsipper blir derfor hengende i løse luften. Det fremgår ikke klart hva slags rolle og satsningsfelt organisasjonene ønsker og mener de med fordel kan ta i forhold til de helt generelle utfordringer som gjelder for rekruttering og aktivisering av barn og unge, og hvordan prosjektene adresserer dette konkret. Dette vanskeliggjør dialogen både ned mot søkerne/medlemsorganisasjonene og oppover mot departementet. Overfor søkere, både de som får midler og de som ikke får midler, går en glipp av noe skriftlig å forholde seg til, både for å forbedre senere søknader eller innfridde prosjekt. En får heller ikke satt de enkelte prosjektene tilstrekkelig inn i en større sammenheng. Overfor departementet ville en mer begrunnet innstilling og rangering av prosjektene bidra til å plassere dem klarere inn i en større sammenheng beskrevet i strategiplan og politiske styringsdokumenter.

I forhold til oppfatningen og samhandlingen om ordningen mellom departementet og de sentrale organisasjonene har den som nevnt for FRIFOs del vært mye preget av at de i alt overveiende grad har sett på ordningen med utgangspunkt i organisasjonenes øyne, og for lite med utgangspunkt i myndighetenes føringer for denne ordningen, sammenlignet med andre støtteordninger. En årsak til dette kan selvsagt være at FRIFO synes midlene som har vært stilt til disposisjon har vært for beskjedne. Dette har ført til mye diskusjon om myndighetenes premisser for ordningen, og for lite diskusjon om hvordan en på ordningens premisser kan arbeide best mulig, både til beste for barn og unge, men og hvordan ordningen kan stimulere nyskaping og utviklingsarbeid i organisasjonene. To ulike, men høyst legitime diskusjoner som med fordel kan skilles, - den ene om de frivillige organisasjonenes mer generelle rammevilkår og friluftslivsorganisasjonenes mer spesifikke utfordringer og hva dette burde bety for denne støtteordningens størrelse og innretning, - og den andre om hvordan den gitte ordningen best mulig kan utnyttes, både i lys av myndighetenes mål og rammer for ordningen, og organisasjonenes muligheter og fortrinn, har hele tiden vært blandet og hemmet en optimal samhandling om ordningen mellom bevilgende myndighet og brukere og samordnere av ordningen.

Vurdering av FLs søknadsbehandling og arbeidsmåte

FL har en klart bedre strategiplan vurdert ut i fra hvilket hjelpemiddel denne er for søkerne til å utforme målrettede søknader forankret i en felles strategi. Den fungerer også klart bedre som dialogverktøy overfor departementet. Også denne kan imidlertid utvikles noe og problematisere og identifisere fremtidige utfordringer og mål for FLs del av ordningen klarere, slik at den fremmer utvikling og kreativitet ytterligere².

FL styrebehandler administrasjonens forslag til rangering av FLs søknader, og i den forbindelse utformes det også en kortfattet skriftlig vurdering av hver søknad.

² Vi kommer nærmere tilbake til hva vi mener bør være hensiktsmessige elementer i strategiplaner, slik at de bedre kan fungere som arbeidsverktøy for brukere og som kommunikasjonsredskap i forhold til departementet, både for FRIFO og FL.

FLs vurdering, innstilling og dialog med departementet fremstår som mer målrettet, konstruktiv og konfliktfri enn dialogen mellom FRIFO og departementet, både om hele ordningen, søknadsporteføljen og det enkelte prosjekt. I hovedsak bunner dette i en grundigere gjennomgang av søknadene, en sterkere strategiplan og en innstilling fra FL sentralt som i større grad tar departementets føringer og perspektiv. Dette forhindrer ikke at FL har tatt opp de økonomiske rammene for aktivitetsfremmende friluftslivsarbeid. FL har imidlertid unngått å ta dette opp som en del av de årlige søknadene og resultatrapportene, men reist prinsipielle spørsmål om blant annet departementstilhørighet og størrelse på tilskuddssummen blant annet i forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingene om idrett og friluftsliv.

Generelle vurderinger

En sentral premiss for ordningen er at den skal gå til aktivitetsstøtte og prosjekter som går ut over den ordinære aktiviteten i organisasjonene. Organisasjonene som kan søke på denne støtteordningen er virkemidler og ikke mål i seg selv for støtteordningen. I lys av dette er det problematiske sider ved dagens praksis. For det første at ordningen er todelt der søknader fra FL og FRIFO ikke konkurrerer seg imellom direkte. For det andre er det klart uheldig at FRIFO har interne føringer som har som effekt at en viss spredning av midlene på alle medlemsorganisasjonene skal tilstrebes. Både teoretisk og faktisk kan dette medføre at konkurransedyktige søknader avslås, eller det kan danne grunnlag for at en kan frykte at dette kan forekomme.

Det må også kommenteres at svært mange av de prosjekter og aktiviteter som får støtte over denne ordningen, også får støtte fra andre offentlige midler. Ofte er støtte fra Miljøverndepartementets kap 1427 post 74 en viktig finansieringskilde for FRIFOs prosjekter, mens FLs prosjekter ofte også får støtte fra kommunale eller fylkeskommunale midler. Det er trolig mulig å oppnå resultatmessige gevinster dersom statlig politikk for aktivitetsmidler til friluftsliv eller naturbasert fysisk aktivitet, fra MD og KKD samordnes bedre, i samspill med FL, FRIFO og eventuelt andre organisasjoner som er sentrale mottakere/brukere av ordningene. En slik statlig samordning bør kunne uttrykkes i for eksempel felles/omforente faglige føringer fra departementene i forbindelse med fornyelse og rullering av strategiplaner fra FRIFO og FL, slik at MD og KKD er enige om hvilke spesielle målgrupper eller utfordringer en konsentrerer seg om i en treårsperiode. Et tverrdepartementalt samarbeid ville også være viktig i forhold til å få til en bedre dialog med de frivillige organisasjonene om de respektive departementenes og støtteordningenes roller og funksjon. Men ikke minst vil det være gevinster knyttet til det faktum at en viktig del av den norske befolkningens fysiske aktivitet, ligger i grenselandet mellom "idrett" som er KKD's ansvar, og "friluftsliv", som er MD's ansvar.

6.2 Vurdering av aktiviteter og prosjekter - FRIFO

FRIFOs prosjektaktiviteter er sammensatt av prosjekter som er svært varierende og med ulikt innhold. De varierer i varighet og støttebeløp, i tema og målgrupper, i organisering og gjennomføring.

Prosjektene varierer sterkt blant annet etter dimensjoner som:

- fra strategiske og utviklende prosjekter som går over flere år til tilfeldige og lite gjennomtenkte engangsaktiviteter
- nyskapende og uvanlige prosjekter har funnet sted sammen med prosjekter som ligger nært opp til, eller innenfor det som kan betegnes som organisasjonens naturlige virksomhet og eksisterende medlemsmasse
- både barn – ungdom – voksne har vært målgrupper
- fra de rimeligste og svært kortvarige engangsprosjektene til store, flerårige satsninger
- prosjektene varierer også mye med hensyn til risikonivå, men uten noen bevissthet om dette
- det varierer også hvorvidt prosjektene har vært lagt opp slik at de videreføres som en del av organisasjonenes ordinære virksomhet etter at den støtteverdige prosjektperioden er avsluttet

Prosjektene ligger i hovedsak innenfor ordningens tematiske satsninger, dvs. aktiviserende tiltak for barn og ungdom, som regel med et nyskappings- eller rekrutteringselement. Mange prosjekter har satset på skoling av tillitsvalgte ledere eller ansatte som i neste omgang vil bringe dette ut

til barn og unge. Andre har satset på familien som enhet og viktig arena for barns friluftsliv. Enkelte prosjekter har også hatt voksne som målgruppe, da sammen med barn, uten at disse voksne i neste omgang forventes å bidra til å aktivisere barn og unge. Enkelte aktiviteter har hatt innslag av profilering/merkevarebygging av organisasjon eller satsning, noe som i sin tur har vært forventet vil gi økt oppslutning om prosjektets egentlige innhold senere.

Blant strategiske og nyskapende prosjekter som etter evaluators oppfatning ligger klart innenfor ordningens mål, og som har gitt meget gode resultater, er DNTs og NJFFs utvikling av aktivitetstilbud og fleksible medlemsskapstilbud rettet mot barn og ungdom. Gjennom omfattende og flerårig støtte har ordningen blant annet medvirket til etableringen av Barnas turlag og Fiskeklubben, som i dag til sammen har over 25 000 registrerte medlemmer og er tilbud som nå står støtt på egne ben. Disse innsatsene er basert på omfattende prosesser i organisasjonene, og med støtte også fra andre offentlige ordninger og aktører, men det er klart at støtten fra spille-middelordningen har vært viktig for at disse organisasjonene som tidligere i hovedsak har hatt voksne medlemmer nå har en klart utviklet strategi og et definert innhold i barne- og –ungdoms-arbeidet.

Prosjekter som det er vanskelig å definere som noe organisasjonene tilbyr i tillegg til ordinære organisasjonstilbud, er vanligst blant mindre, kortvarige prosjekter i regi av de mindre ressurssterke FRIFO organisasjonene. Eksempler på slike er for eksempel Padleforbundets padleweekend, og KFUK- og KFUM speidernes haikaksjoner. Slike prosjekter ligger tett opp mot den ordinære kjerneaktiviteten i disse organisasjonene, og i den grad det er noe utviklende er dette muligens knyttet til for eksempel markedsføring/profilering og nyrekruttering.

Grad av risiko, eller mulighet for at et prosjekt vil mislykkes, varierer ofte med hvor nyskapende prosjektene er. I lys av ordningens mål og rammer, og en del av de store endringene som finner sted innenfor barn og ungdoms aktivitetsnivå, er det et klart behov for nyskaping. Satsning på nyskaping øker risikoen for at prosjekter mislykkes, eller vil kunne gi mindre eller annerledes resultater enn fra mindre risikofylte prosjekt. Behovet for å ta sjanser og satse på nyskaping skaper risiko, men skaper samtidig også et dilemma i forhold til krav om effektivitet og resultatrapportering. Hovedvekten av prosjektene anses ikke som særlig risikofylte, men enkelte kommer i denne kategorien. En sterkere strategiplan vil kunne drøfte slike dilemmaer gjennom å sette disse inn i en sammenheng, gjerne avsette en del av midlene til slike risikofylte prosjekt, og slik sett øke legitimiteten for spesielle og krevende satsninger.

Samlet sett kan det synes som om det er en overvekt av prosjekter rettet mot barn fremfor prosjekter rettet mot ungdom. Samtidig kan det synes som om det er lettere å få gode, rapporterbare resultater fra barneprosjekter sammenlignet med de prosjektene som har vært gjennomført rettet mot ungdom. Dette kan godt være et resultat av de generelle utfordringene som gjelder i arbeidet med å nå ungdom og gi tilbud som det responderes positivt på, like gjerne som at prosjektene ikke har vært "like gode" som barneprosjektene, jfr diskusjonen om risiko over.

Den store variasjonen i FRIFOs prosjekter skyldes åpenbart en del underliggende årsaker. For det første består FRIFO både av organisasjoner der barne- og ungdomsarbeid er hovedsaken i den ordinære driften og tilbudet, for eksempel speiderorganisasjonene, og organisasjoner som i hovedsak har voksne medlemmer, for eksempel DNT og NJFF. Det er klart at for barne- og ungdomsorganisasjonene ligger kjerneaktivitetene mye tettere opp mot denne ordningens målsetting, og det skal derfor kanskje mer kreativitet til for å definere gode prosjektrettede aktiviteter som det kan søkes om støtte til for disse enn for vokseninnrettede organisasjoner. Dette må vi ta hensyn til når vi skal bedømme aktivitetene. For det andre er det klart at FRIFOs administrasjon på mange måter befinner seg i et evig dilemma mellom å tjene de store og toneangivende organisasjonene, og samtidig ta hensyn til de mindre medlemsorganisasjonene. Det er også store forskjeller mellom FRIFOs medlemsorganisasjoner hva gjelder apparat både ute blant de frivillige og hva de har av ansatte til å drifte eller understøtte prosjekter av denne type. Dette, sammen med de store variasjonene i prosjektenes tilgjengelige ressurser, er åpenbart en del av årsakene til det store spennet vi ser i prosjektmassen, både innholdsmessig og resultatmessig.

Samleprosjektet "Trygg i naturen" har i evalueringsperioden disponert mer midler enn de frie prosjektene til sammen. Tallmessig sett oppnår TiN omtrent samme resultater som de frie pro-

sjektene. Vårt inntrykk er at TiN på mange måter kan sies å ha hatt tre ulike faser. Den første fasen var preget av mye profilering og forsøk på "merkevarebygging". Den andre fasen forsøkte å ta sterkere tak i satsningens egentlige innhold, nemlig kunnskapsformidling om kart og kompassbruk, mens en nå er inne i en fase da det ser ut til å ta opp i seg delprosjekter og aktiviteter som like gjerne kunne inngå i porteføljen av frie prosjekter. Fra starten av var det bred oppslutning om fellesprosjektet både innad i FRIFO og fra departementet. Nå har prosjektet gått i fem år, og det kan også synes som om mye av entusiasmen for prosjektet er betydelig redusert. Litt satt på spissen kan en si at det som fra starten var en strategisk satsning har blitt utvannet og nå går litt på tomgang.

En del av utfordringene i TiN har vært mangel på kontinuitet og organisatoriske endringer undervegs. Dette har ført til en del utsettelse og også tap av ressurser gjennom at nytt personell har måttet fases inn osv. Trolig kunne prosjektet også med fordel ha hatt en kortere varighet.

6.3 Vurdering av aktiviteter og prosjekter - FL

FL er en enklere organisasjon enn FRIFO med et mindre og mer avgrenset arbeidsområde. Den fremstår som mer effektivt og profesjonell, noe som er i tråd med at den ikke er en frivillig organisasjon slik FRIFO er. Alle prosjektene gjennomføres av ansatte, mens situasjonen i FRIFO ofte er en blanding av administrativt ansatte og frivillige/tillitsvalgte.

FL har en klar og enhetlig prosjektportefølje, godt forankret i systemet og med bra dialog mellom prosjekter, FL og departementet. FLs prosjekter har ofte en litt annen finansieringsprofil enn FRIFO og bringer på denne måten aktivitetene tettere opp mot lokale og regionale midler fra stat og kommuner. Det er en verdifull side ved FLs modell og strategi.

FL har som nevnt hatt en klarere strategi og arbeidsplan fra begynnelsen av, og har valgt å jobbe med en nokså snever tematisk gruppe prosjekter, i lys av de begrensede midlene. Prosjektene er godt forankret i en strategiplan som er mer detaljert og et bedre arbeidsverktøy i dialogen både mot søkerne og departementet enn det FRIFO har. FL har klart bedre rutiner og kvalitet på sin rapportering. Både i lys av prosjektenes målrettethet og den gode rapporteringen fremstår FLs prosjekter gjennom sitt arbeid mot skoleverket som klart effektive og i tråd med ordningens intensjoner slik de har vært definert tidligere. Prosjektlederne er også opptatt av at de mener prosjektenes tilbud har vært attraktive og etterspurte blant brukere, eksempelvis pedagogisk personale.³ FL har også en annen gruppe prosjekter som forsøker å utvikle ferie- og fritidstilbud med utgangspunkt i FLs ressurser på areal-, husvære- og fartøysiden, men disse er færre og har langt mindre ressurser til disposisjon.

En utfordring fremover vil være å få tilbudene som prosjektene har skapt til bli selvfinansierende, slik at prosjektmidlene kan frigjøres til nye områder og aktiviteter som FL synes det er naturlig å gripe tak i. For FL vil det være en betydelig utfordring å lage prosjekter som retter seg inn mot de frivillige organisasjonene og barn og ungdoms egenaktivitet, siden midlene fremover i hovedsak ikke skal gå til aktiviteter i skole og barnehageregion, jfr tildelingsbrev for 2002. Det kan virke som FL i utviklingsarbeidet preges noe av en litt trangt definert rolle, med lite handlingsrom mellom de frivillige organisasjonene på den ene siden og myndighetenes ansvarsområder på den andre. Her kreves det både kreativitet og tillitsfullt samarbeid med FRIFO og relevante fagmyndigheter for å utnytte FLs apparat og ressurser fremover.

³ Tidligere prosjekter rettet mot å aktivisere barn i barnehage ville i dag, etter senere tids klargjøring av at ordningens primærmålgrupper aldersmessig sett er barn 6 – 12 og ungdom 13 – 19 år, klart falle utenfor ordningen.

6.4 Aktivitetene i lys av barn og unges friluftslivsvaner og erfaringgjort i andre prosjekter med fokus på friluftsliv for barn og unge

Grovt sett kan de prosjektene som er initiert grupperes i følgende typer prosjekter:

- utvikling av nye organisatorisk forankra tilbud for barn og unge (mest FRIFO)
- øke friluftslivets plass i skole og barnehage gjennom kompetansehevende og motiverende kurs for ansatte i disse sektorene (mest FL)
- allmenn kompetanseheving (mest FRIFO)
- "aksjoner" og synliggjøring av friluftsliv generelt og for barn spesielt (mest FRIFO)
- fritids- og ferietilbud for barn og unge med vekt på friluftsliv og ferdigheter (FRIFO og FL)
- understøttelse av mer ordinære aktiviteter og tilbud i organisasjonene (FRIFO)

Prosjektene bygger på en tradisjon for barne- og ungdomsarbeid innenfor friluftslivet som ble utviklet i etterkant av den første stortingsmeldingen om friluftsliv, som er tydelig nedfelt i Direktoratet for naturforvaltnings første Handlingsplan for friluftsliv (DN 1991). Mange av prosjektene bygger også på erfaringer som er høstet i andre forsøksordninger og prosjekter i regi av myndigheter og i samarbeid med de samme organisasjonene (eks. Fylkesmannen i Nordland 1994, Oppland fylkeskommune 1995).

Naturlig nok har mange av prosjektene tatt utgangspunkt i egne organisatoriske strukturer og ressurser og mange har bidratt til å videreutvikle disse, en del med klart nyskapende og endringsrettede prosjekter, mens andre har vært lagt tettere opp mot eksisterende tilbud og strukturer. Mange prosjekter, de fleste i FL men også enkelte i FRIFO, har vært rettet mot skoleverket. I lys av familiens sterke rolle som enhet og rekrutteringsarena for friluftslivet, kan en kanskje undres litt over at det ikke er så veldig mange prosjekter og aktiviteter som har vært rettet inn mot familien som målgruppe. Aktiviteter i regi av TiN, DNT og Folkesportforbundet har riktignok hatt et visst fokus på familien. Det er heller ikke prosjekter som har tatt konkret tak i en del av de ulikhetene i organisasjonenes geografiske og sosiale skjevheter (Skogen 1993). I tillegg til de satsninger som har hatt som mål å bygge organisatorisk forankrede tilbud for barn og unge, kunne en kanskje på samme måte tenke seg prosjekter som for eksempel hadde hatt som mål å styrke en organisasjons tilbud i en landsdel der en tradisjonelt har hatt dårlig oppslutning.

Som vi har vært inne på over, er det også en klar overvekt av prosjekter for barn, men færre for ungdom. Fremover bør en kanskje ha særlig fokus på denne skjevheten.

7 Oppsummering og muligheter for endringer

7.1 Oppsummering

Når vi nå skal summere opp, la oss ta utgangspunkt i de grunnleggende spørsmål som er stilt i oppdraget, jfr. kap 1.

Spørsmål 1: I hvilken grad er de opprinnelige intensjoner med ordningen innfridd?

De opprinnelige intensjonene med ordningen er i hovedsak innfridd, vurdert ut fra ordningens målsettinger slik de har vært formulert tidligere.

Med dette spørsmålet spørres det om hvilke faktiske effekter ordningen har hatt overfor målgruppene, og i hvilken grad den genererte aktiviteten kan sies å være i tråd med de overordnede mål om at midlene skal gå til aktivitetsrettede prosjekter for målgruppene barn og ungdom.

Etter vår vurdering er støtten brukt på aktiviteter som i all hovedsak er i tråd med ordningens hovedmål. Intensjonene med ordningen er derfor langt på veg oppfylt. Resultatopptakelsen kunne trolig vært bedre med et bedre samarbeid mellom departementet og FRIFO, og økt vekt på mer strategiske prosjekter i FRIFO som er bedre forankret i organisasjonene. Ved en bedre og mer konstruktiv holdning til kvalitetssikring og rapportering av resultater, ville det også høyst sannsynlig blitt rapportert flere resultater enn det som nå inngår i vurderingen. Den etter vår vurdering klart bedre effektiviteten og rapporteringsdyktigheten til FL viser at forbedringspotensialet i ordningen er betydelig. Med utgangspunkt i FRIFOs mest vellykkede prosjekter og FLs samlede resultater viser dette at støtteordningen kan være en effektiv måte å nå mål om mer aktivitet blant barn og unge på, som også kan bidra til å styrke organisasjonenes rolle og infrastruktur lokalt, med sikte på varig aktivisering av barn og ungdom.

Underspørsmål 1a): Har tilskuddsordningen bidratt til å øke omfanget av friluftaktiviteter blant barn og unge?

Høyst sannsynlig har ordningen bidratt til å øke omfanget av friluftsliv blant barn og unge. Ordningens omfang er begrenset og sett i en større sammenheng kan en ikke ha for store forventninger til mulighetene for å måle effektene, for eksempel blant barn og unge på landsnivå.

Målinger på befolkningsgruppenivå, for eksempel blant et tilfeldig utvalg av barn og unge, der noen har deltatt eller blitt omfattet av prosjekter i ordningen, mens andre ikke har det, og så sammenligne deltagelse i friluftsliv og kunnskap om friluftsliv mellom de to gruppene, har vi ikke hatt ressurser til å gjennomføre i denne evalueringen. Det er heller ikke sikkert at det ville vært realistisk eller påregnelig å måle effekter av denne ordningen på dette nivået, fordi ordningen har et så beskjedent omfang, sammenlignet med de ressursene som tilføres friluftslivet, og det omfang friluftslivsaktiviteter har blant norske barn og ungdom generelt, jfr kapittel 3.

Vi har heller ikke hatt anledning til å gjennomføre intervjuer blant barn som har deltatt i aktiviteter skapt av de prosjektene som er støttet, for å få deres direkte vurdering av prosjektene. Vi må derfor vurdere dette i lys av de aktivitetene og konkrete resultatene som er rapportert inn.

Hvis vi imidlertid går inn og ser på en del av de konkrete resultatene som prosjektene har skapt, er det høyst sannsynlig at ordningen har bidratt til økt aktivitet blant barn, både i regi av organisasjoner, i skole- og barnehagesammenheng, og i privat, egenorganisert sammenheng. Det siste er det mest usikre, sammen med hvor omfattende varigheten av aktiviseringen har vært. Men de mange barn som har deltatt på arrangementer og aktiviteter, medlemmer i Barnas turlag og Fiskeklubben, de mange lærere og barnehageansatte som har fått ideer, kunnskaper og inspirasjon til å bruke friluftsliv aktivt i skoler, barnehager og skolefritidsordninger tilsier at ordningen må ha bidratt til å øke omfanget av friluftsliv i målgruppene.

Underspørsmål 1b). Har friluftslivsorganisasjonenes prosjekter gitt grunnlag for at barn og ungdom kan møte og oppleve naturen på en sikker og kvalitativ god måte?

Prosjektene vurderes å ha bidratt til at barn og ungdom i noe økende grad møter naturen på en sikrere måte. Dette begrunnes i at det er gjennomført flere prosjekter både i regi av FRIFO og FL som har et klart kompetansefremmende innhold, enten som hovedfokus (eks Trygg i naturen) eller som en del av alminnelig introduksjon til friluftsliv eller spesifikke aktiviteter.

Også dette spørsmålet kunne vært grundigere besvart i en mer omfattende evaluering der en på en mer forskningsmessig måte testet effekten av deltagelse i spesifikke prosjekter på barns kunnskap om for eksempel bruk av kart og kompass, fjellvettregler eller lignende.

Et hovedinntrykk er at den pedagogiske profilen har vært rettet mer mot sikker bruk av naturen, enn av prosjekter retta inn mot å utvikle barns evne til å drive "kvalitativt" gode aktiviteter.

Spørsmål 2: Hvordan fungerer tilskuddsordningen i forhold til overordnede prinsipper når det gjelder relasjonen mellom frivillige organisasjoner, som mottaker av statlige midler, og statlige myndigheter?

De relasjonene som tilskuddsordningen har bidratt til å etablere mellom departementet og FRIFO er ikke optimale og bør bedres, for å unngå fortsatt diskusjon om ordningens formål og FRIFOs handlingsrom i disponeringen av midlene. Relasjonene mellom departementet og FL fungerer godt, og bygger på en felles oppfatning av hvordan midlene skal disponeres.

Spørsmålet har bakgrunn i de premisser som staten har lagt for forholdet mellom frivillige organisasjoner og sentrale myndigheter, der det også er lagt stor vekt på at staten har helt ulike mål for de ulike hovedtypene av støtte som går til de frivillige organisasjonene (jfr St. meld. nr. 27 (1996-97), og St. meld. nr. 14 (1999-2000)). Generelt gjelder at den norske samfunnsdebatten i stor grad er avhengig av sterke og levende, landsomfattende organisasjoner i den frivillige sektor. Statlig støtte til organisasjonenes infrastruktur og drift gis gjennom grunnstøtte eller driftsstøtte, fra de departementene som tematisk sett står nærmest de angjeldende organisasjoner. Flere statlige myndigheter opererer i tillegg med mer målrettede støtteordninger, slik som den vi her har vurdert. Tilskudd til aktiviteter eller prosjekter med fastsatte målsettinger og målgrupper finnes det flere av, både innen spillemiddelordningen og innenfor andre tilskuddsordninger rettet mot friluftsliv, eller mot barn og unge. Her er myndighetene opptatt av at organisasjonene opptrer som formidlere av slike aktivitetstilskudd, og at det primære målet med slike ordninger ikke er å støtte organisasjonene, men skape konkret aktivitet (St.meld. nr. 14 1999-2000). Samtidig er det klart at aktivitetsmidlene representerer en betydelig anledning for organisasjonene til fornying av tilbudet, rekruttering av nye medlemmer og profilering overfor viktige brukere.

Forståelsen av bakgrunnen for denne ordningen og vedvarende diskusjon om hvilke krav myndighetene kan eller bør stille til aktivitetsmidler av denne type, har vært den viktigste hindringen for at denne ordningen for FRIFOs del har fungert noe mindre optimalt enn ønskelig. Departementets holdning har hele tiden vært å yte tilskudd til aktivitetsfremmende tiltak, der organisasjonene i første rekke er virkemidler for å få en bredest mulig oppslutning om fysisk aktivitet i befolkningen. Grunn- og driftsbevilgninger får friluftslivets organisasjoner gjennom MD.

Idrettsmeldingens (St.meld. nr. 14 (1999-2000)) drøfting og klargjøring av prinsippene som staten vil legge til grunn for utdeling av aktivitetsmidler (eks s. 37), viser at denne type diskusjon også har preget forholdet mellom idrettsmyndighetene og idrettsorganisasjonene. Sett fra organisasjonenes side kan det være forståelig at en mener mer frihet rundt midlene er effektivt, og at en er opptatt av å fremme organisasjonenes egenverdi. Som vi har vært inne på over, er det uheldige i relasjonene mellom stat og frivillig organisasjon, at mer prinsipielle diskusjoner om støtteordninger og støtteomfang til friluftsliv og friluftslivsorganisasjonene blandes med en mer konkret diskusjon om krav til og kvalitet på det enkelte årets søknader. Det er også lite relevant å sammenligne krav og rutiner i denne ordningen med DN's krav til søknader over kap 1427 post 74. Om DN gir FRIFO friere tøyler er ikke noen grunn i seg selv for at spillemiddelordningen skal forvaltes likedan. MD og DN har også et annet, og mer helhetlig ansvar for friluftslivsorganisasjonene enn KKD.

Det er avgjørende for å forbedre ordningen at relasjonene mellom departementet og FRIFO bedres og bygges på den samme forståelse som forholdet mellom departementet og FL.

Underspørsmål 2a). Hvordan samsvarer FRIFO/FLs oppfatning av tilskuddsordningens innretning, som aktivitetsstøtte i motsetning til andre typer støtte, med Kulturdepartementets prinsipielle utgangspunkt?

Dette er en delproblemstilling av spørsmål 2 over, og det vises til vurdering og drøfting over.

Underspørsmål 2b). Hvordan fungerer dialogen mellom Kulturdepartementet og FRIFO/FL når det gjelder departementets krav til Friluftsgeselskaperenes strategiske mål, søknader og rapportering?

Dette er også en delproblemstilling under hovedspørsmål 2, og det er på dette konkrete punktet at dialogen har vært mest problematisk når det gjelder forholdet mellom departementet og FRIFO, mens den i forholdet mellom departementet og FL har fungert godt.

En bedre dialog her vil være viktig for å forbedre ordningen fremover. "Blandingsforvaltningen" i dag (uklarhet i rolle- og ansvarfordelingen departementet – FRIFO) er uheldig, og bidrar også til misforståelse og mistolkning.

Når dialogen om strategiplaner, søknader og rapportering er så ulik mellom departementet og henholdsvis FRIFO og FL, kan det være nærliggende å drøfte hvilke årsaker som ligger bak denne forskjellen. Eller sagt på en annen måte – er ordningen bedre tilpasset FL som organisasjon enn FRIFO som organisasjon?

På visse måter kan en kanskje si at FL har en noe mer prosjektrettet organisasjon og stab enn FRIFO, og FL spenner over en snevrere tematisk felt av underliggende organisasjoner enn FRIFO. Slik sett kan det være enklere for FL å koordinere og gjennomføre prosjektene sammenlignet med FRIFO. Men også i FRIFO er det mange profesjonelle organisasjoner med stor erfaring i prosjektarbeid. Den største forskjellen mellom de to er etter evaluators oppfatning knyttet til FRIFOs sammenblanding av en diskusjon om søknadene det enkelte år, og mer overordnede, prinsipielle spørsmål omkring støtte til frivillige organisasjoner mer generelt og støttens størrelse. Dette er også drøftet nærmere i kap 5 og over under spørsmål 2.

Så kan en spørre seg om departementet kunne bidratt mer konstruktivt for å veilede FRIFO? Departementet og FRIFO har hatt en dialog i form av flere møter og en del brevveksling knyttet til overnevnte diskusjon, der departementet blant annet har forsøkt å gi innspill og komme med forslag. Det vi som evaluator kan konstatere er at disse forsøkene på veiledning uansett ikke har falt tilstrekkelig godt ut.

Underspørsmål 2c). Hvordan fungerer dialogen mellom FRIFO/FL og underliggende organisasjoner når det gjelder departementets krav til Friluftsgeselskaperenes strategiske mål, søknader og rapportering.

Dialogen mellom FRIFO og FL og deres underliggende organisasjoner må også sies å være av varierende karakter og kvalitet.

Innad i FL systemet er dialog og informasjonsflyt i hovedsak svært god, mens den i FRIFO er mer varierende. Dette medfører at det innad i FRIFO systemet oppstår enkelte misforståelser, og i enkelte tilfeller også misnøye med det man mener er dårlig informasjon eller urettferdig søknadsbehandling. Årsaken til en mer varierende intern dialog i FRIFO skyldes flere ting. For det første er FRIFO et større system enn FL, det er i noen tilfeller lang veg fra FRIFOs administrasjon og ned til den enkelte prosjektmedarbeider i de større FRIFO organisasjonene eller i enkelte av de mindre FRIFO organisasjonene. Når prosjektmedarbeidere ikke får tilstrekkelig informasjon kan dette være forårsaket av dårlig informasjon innad i organisasjonen, for eksempel at de i organisasjonen som har kontakt mot FRIFO ikke formidler videre føringer for, eller resultater av søknadsrangering i FRIFO. For det andre kan en svak intern dialog skyldes at rangeringer og prioriteringer av søknader, i for liten grad er nedfelt skriftlig. Strategiplanen er generell og

lite konkret, enkeltsøknadene får ingen skriftlig vurdering og begrunnelse for utfallet og målsettingene om en viss fordeling av midlene blant alle organisasjonene i FRIFO er ikke operasjonalisert, slik at for enkeltsøkere er det vanskelig å finne ut hvilke muligheter en har og hvordan søknadene kan innrettes og tilpasses endrede krav.

Rapporteringen er som vi har vært inne på også mer gjennomarbeidet og kvalitetssikret fra FLs side enn fra FRIFO. Men også i FRIFO systemet er rapportene gradvis blitt bedre. I tillegg til rapporter om de tallfestede resultatene, er det ønskelig å få mer vurderingspregede resultatrapporter, der prosjektenes aktiviteter, måloppnåelse, suksesser og fiaskoer presenteres i en egenevaluering til nytte for senere arbeid.

7.2 Muligheter for endringer

Til tross for at hovedkonklusjonen er at ordningen i hovedsak har gått til å støtte prosjekter i tråd med de opprinnelige mål og intensjoner, er det også avdekket betydelige forbedringsmuligheter. Disse vil kunne gi ytterligere økt effektivitet, og en portefølje av prosjektaktiviteter som fremstår som en mer planlagt enhet, der de fungerer bedre strategisk både i forhold til organisasjonenes øvrige aktiviteter og tilbud, og i forhold til statlig idretts- og friluftslivspolitik. Mange forslag til endringer har vi vært inne på tidligere i rapporten. De mest aktuelle å vurdere nærmere er:

Bedre strategiplaner

Flere steder i evalueringen har vi vært inne på at sterkere strategiplaner (særlig for FRIFO), vil kunne bidra til å bedre kommunikasjon og samhandling om ordningen i betydelig grad.

Kort sagt skal strategiplanene være førende og forklare beslutninger og tildelinger av midler i ordningen. Strategiplanen skal operasjonalisere, konkretisere og gjøre om generelle politiske, forvaltningsmessige og samfunnsmessige utfordringer til rettesnor for brukerne av ordningen. Strategiplanen skal fornyes med jevne mellomrom, og gi svar på hvilke spesifikke grupper, hvilke typer aktiviteter eller hvilke eventuelle andre faglige prioriteringer som gjelder for den aktuelle perioden. Her kan en for den aktuelle planperioden for eksempel gi føringer om hvor mye midler som skal gå til ungdom, og hvor mye som skal gå til barn, om spesielle aktiviteter, eller spesielle geografiske områder skal gis prioritet. Strategiplanen skal også gi begrunnelser for valg omkring mangfoldsproblematikk (om det er faglige grunner for at alle/de fleste medlemsorganisasjonene bør få midler, eller om dette ikke skal vektlegges) og foreta avveininger mellom risiko og sikkerhet for kortsiktig resultatoppnåelse. I tillegg bør strategiplanene avklare mer tekniske spørsmål, som prosjekters varighet (hva er, i lys av de faglige utfordringer som er satt opp, ønsket prosjektlengde, og hva er realistisk?), økonomisk størrelse på støtten og krav om egen- eller tilleggsfinansiering.

En felles strategiplan for både FRIFO og FL vil kunne danne et bedre grunnlag for samarbeidsprosjekter der begge systemenes sterke sider utnyttes. Samtidig vil en kunne få en konstruktiv diskusjon om hvilke hovednisjer og roller de to skal ta hovedansvar for hver for seg. I denne forbindelse er det viktig å videreføre FLs grep med å foreta en organisatorisk analyse og plassere prosjektene i denne ordningen inn i en helhet.

Ordningen vi vurderer er av beskjedent størrelse, og den skal selvsagt ikke overbyråkratiseres. En god strategiplan vil allikevel være et betydelig effektiviseringsverktøy, gi faglig inspirasjon og lette administrasjon og faglige vurderinger. Det er derfor etter vår vurdering ikke noe argument å ikke bruke for eksempel ett - to månedersverk til sammen i organisasjonene og departementet hvert annet eller tredje år på strategiplanarbeid, snarere tvert i mot. En økt ressursbruk på disse vil kunne gi tilsvarende innsparinger andre steder i administrasjonen av ordningen og samtidig bedre prosjekter med økt resultatoppnåelse.

Felles forståelse av ordningen mellom de viktigste partene

Det videre arbeidet med ordningen må ta utgangspunkt i en klarere felles forståelse av ordningen, først og fremst mellom departementet og FRIFO. I den forbindelse bør en også drøfte modeller som vil gi en mer avklart rolle og ansvarsfordeling mellom departementet og organisasjo-

nene enn i dag. Etter ti års litt ulike arbeidsformer og diskusjoner om ordningen, bør det være gode forutsetninger for en klarere felles forståelse av ordningen. Det viktigste vil være at en bevisst skiller den løpende og konkrete saksbehandlingen knyttet til søknader, kvalitetssikring, vurdering og rangering av disse, fra den mer overordnede og politiske diskusjonen om organisasjonenes samlede offentlige støtte og handlefrihet. En bedre bevissthet om dette vil også legge grunnlag for en klarere rolle og ansvarsdeling.

Klargjøre dette som én ordning der alle prosjekter konkurrerer likt

Som vi har vært inne på over, bør det være et mål at alle søknader innen ordningen ideelt sett behandles samlet og konkurrere på like vilkår. Klarere faglige kriterier forankret i strategiplan, som igjen er forankret i kunnskap og politikk for området må være avgjørende for hvilke prosjekter som får støtte. Selv om FRIFO og FL fortsatt ønsker å rendyrke ulike nisjer innenfor feltet, bør ikke dette i seg selv være noen grunn til å ha en ordning med samme grad av todeling som i dag.

Klargjøring av oppgaver og ansvar

Dagens modell for forvaltning av midlene innebærer en viss uklarhet om oppgaver og ansvarsdeling. Etter vår vurdering har dette også i stor grad bakgrunn i den ulike forståelsen av ordningen mellom FRIFO og departementet, jfr over. Fremover bør en etter vår vurdering klargjøre roller og ansvar, og samtidig legge til rette for en felles håndtering av alle søknadene. Det mest aktuelle er å rendyrke en av to prinsipielt ulike modeller for ordningen.

Det ene alternativet er at enkeltsøknadene vurderes og får tilsagn fra FRIFO/FL, etter en økonomisk ramme og overordnede føringer gitt av departementet. Her vil departementet kunne ta mer en rendyrket "revisor/kontrollrolle", og innebærer at fellesorganisasjonene ansvarliggjøres i større grad enn i dag. Det andre alternativet er at organisasjonene søker direkte til departementet, og at departementet vurderer, rangerer og tildeler midler.

Den første modellen er den som i praksis ligger nærmest dagens arbeidsmåte. Det er også en modell som vil fungere som en slags minimodell av den danske måten å håndtere tipsmidler til friluftslivet⁴. Her vil departementet utøve sin styring og forvaltning gjennom overordnede faglige og økonomiske rammer. Så får organisasjonene et klarere ansvar for både den samlede faglige aktiviteten og de enkelte prosjektene. Slik sett blir oppdragsgiveransvaret for enkeltaktivitetene flyttet fra departementet til fellesorganisasjonene, de underliggende organisasjonene blir fortsatt brukere av midlene og søkere, mens departementet får en rolle som finansieringskilde og kontrollør for hele ordningen samlet sett. På denne måten får en klarere plassert ansvaret hos fellesorganisasjonene, slik at de i større grad enn i dag også må ta myndighetenes perspektiv på ordningen, og sørge for en samlet resultatrapportering med bedre kvalitet. Dette vil også kunne føre til en mer optimal utnyttelse av tilgjengelige faglige ressurser og saksbehandlerkapasitet i departementet, FRIFO og FL.

I og med at det er gode grunner for å avslutte todelingen av midlene på FRIFO og FL, bør det vurderes om de samlede midlene administreres av en gruppe utgått fra FRIFO og FL (eks. 3 personer inkl. sekretær). Gruppen arbeider med utgangspunkt/mandat i en felles strategiplan utarbeidet av organisasjonene etter overordnede rammer og føringer gitt av myndighetene. Vi kommer nærmere tilbake til hva en slik strategiplan bør inneholde. Departementet kan eventuelt ha en observatørrolle i et slikt styre for å effektivisere sin funksjon, og for å bidra konstruktivt med faglige innspill både til søknadsbehandlingen og til strategiplanarbeid.

Det andre alternativet, der organisasjonene søker direkte til departementet, uten noen samordning eller rangering fra FRIFO/FL, anses også som et alternativ til dagens ordning. Da vil en også kunne unngå dobbeltarbeid samtidig som det ikke oppstår usikkerhet om hvem som egentlig er ansvarlig for den rangeringen som legges til grunn for tildeling av midler og hvilke kriterier som er lagt til grunn. I en slik modell er det naturlig at departementet tar et større faglig ansvar

⁴ Det danske friluftsrådet (tilsvarende en kombinasjon av FRIFO og FL, samt ytterligere organisasjoner) deler årlig ut ca. DKK 50 millioner til friluftsliv, etter et gjennomarbeidet system med god informasjon og veletablerte rutiner. En egen administrasjon i friluftsrådet vurderer søknadene, mens ansvaret for tildelingene ligger i styret. De økonomiske rammene fastsettes av myndighetene. Nærmere om modellen finnes på www.friluftsradaet.dk.

for utarbeidelse av operative planer, og også må sørge for en helhetlig vurdering av resultatoppnåelse med mer.

Felles statlig strategi mellom KKD og MD for aktivitetsstøtte til friluftslivstiltak for barn og unge

Det er en viktig endring om en som en del av arbeidet med å legge statlige føringer for støtten, kunne samordnet og klargjort en felles statlig holdning til ulike utfordringer på dette feltet. Det gjelder særlig for å få en bedre interdepartemental forståelse av samvirket mellom denne delen av spillemiddelordningen og aktivitetsstøtten over MDs budsjett kap 1427 post 74. I et slikt samarbeid ville en også kunne fått fastlagt felles faglige føringer og rammer i et fellesskap mellom den kompetansen som KKD og MD med DN til sammen besitter. Dette ville kunne få viktige positive effekter også i forhold til de øvrige punktene nevnt her. Dette forslaget bunner både i de aktuelle tilskuddsordningene, den tilbakevendende diskusjonen om ansvar og funksjon både for de ulike sektormyndigheter og støtteordninger, men ikke minst i det faktum at en betydelig del av befolkningens fysiske aktivitet reellt sett skjer i skjæringspunktet mellom KKDs og MDs ansvarsområder, idretten og friluftslivet.

8 Litteratur

- Aas, Ø. 1993. Barns fritid, friluftsliv og fiskevaner. En undersøkelse blant 5.-9.klassinger i Harstad, Steinkjer og Engerdal kommuner. NINA Oppdragsmelding 181.
- Aas, Ø. 1996. Use of two approaches to measure children's motivation to fish. *Human Dimensions of Wildlife* 1 (3), 15-28.
- Almås, R. 1990. Evaluering på norsk. Oslo, Universitetsforlaget.
- Bjerke, T. 1993. Barn og natur. NINA Oppdragsmelding 224.
- DN 1991. Friluftsliv mot år 2000. Forslag til handlingsplan. DN-rapport 1991-3.
- DN 2002. Evaluering av tilskuddsordninger for friluftsliv. Notat datert 02. mai 2002.
- Dølvik, J. E., Danielsen, Ø. og Hernes, G. 1988. Kluss i vekslinga. Fritid, idrett og organisering. FAFO Rapport.
- Friluftsrådet 2000. Tips- og lottotilskudd til friluftslivet 2000.
- Fylkesmannen i Nordland 1995. Friluftsliv fra barnsben av. Prosjektrapport 2-95.
- Jones, Stokke, Halvorsen Thorén og Stigen. 2000. Fysisk aktivitet i nærmiljøet. Evaluering av Kulturdepartementets nærmiljøanleggsordning. NIBR rapport 18.
- Kulturdepartementet 1991-92. Om idretten. Folkebevegelse og folkeforlystelse. Stortingsmelding nr. 41 1991-92.
- Kulturdepartementet 1999-2000. Idrettlivet i endring. Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet. Stortingsmelding nr. 14.
- Miljøverndepartementet 187-88. Om friluftsliv. Stortingsmelding nr. 40 1987-88.
- Miljøverndepartementet 2000-2001. Friluftsliv. Ein veg til høgare livskvalitet. Stortingsmelding nr. 39 2000-2001.
- Miljøverndepartementet udatert. Alle barn er grønne. Idehefte utgitt i samarbeid med Barne og familiedept. og Direktoratet for naturforvaltning.
- MMI 2002. Barne- og ungdomsundersøkelsen 2002.
- Oppland fylkeskommune, 1994. Friluftsliv i barnehagen. Prosjektrapport.
- Rickhards, W. 1986. Children outdoors: Come out and.... S. 77-89 (Kap. Others) in *A Literature Review. The President's Commission on American's Outdoors*. US Printing Office, Washington, D.C.
- Skille, E. Å. 2000. Friluftsliv, ungdom og sosialisering. Hovedoppgave, Institutt for samfunnsfag. NIH.
- Skogen, K. 1993. Ungdom, friluftsliv og organisasjoner. Ungforsk rapport 2/93.
- Skogen, K. 1994. Mot i brystet, vett i pannen. Friluftsliv, psykisk helse og problematferd. Ungforsk Rapport 7/94.
- Tellnes, A. 1992. Ungdommens deltaking i friluftsliv. Telemarksforskning rapport 53.
- Vaage, O. F. 2000. Kultur- og fritidsaktiviteter. SSB. Statistiske analyser.

Vedlegg

Vedlegg 1. Oversikt over frie FRIFO prosjekter 1998 - 2001

Enkeltprosjekt 1998	Beløp kkr	Deltagelse	Kurs	Arr./turer	Kommentar
DNT-barne og familearbeid	140				
FRIFO- kunnskapsspredning og nettverksbygging barn	90	72 ledere	3		Barneledere
Norges KFUK speidere, friluftsliv i leir	20	57 ledere	2		kompetanse-kurs
Norges speiderforbund – speidingens dag	75	730 grupper/ kretser		1	Landsdekkene, infomatriell sendt ut.
Norges folkesportforbund, store og små skal bli glade i å gå	55	69100 pers.		2159	Turmarsdeltagere
Norges orienteringsforbund, kursing av skolekontakter	20	18 ledere	1		Liten interesse for kursene. Planlagt gjennomført i 1999
DNT – fjelleir for ungdom (base-camp 1999)	100	144		1	Jotunheimen
NJFF – hekta på fiske, ikke på dop (1998-2000)	195	*			Rapportert i 2000
Norges KFUM speidere, enkelt friluftsliv	50	600		3	100 patruljer på Tråkk 2000.
Norges speiderforbund, norsk roverleir	27	421		1	En ukes leir. Inngelsrud speidersenter
Sum	790	71121	6	2165	

Enkeltprosjekt 1999	Beløp kkr	Deltagelse	Kurs	Arr./turer	Kommentar
NJFF – hekta på fiske, ikke på dop	400	*			Rapportert i 2000
DNTs barne og familearbeid mot år 2000 (1999-2000)	150	40 ledere	1 seminar		Oppstartingsfase av Barnas turlag
Norges padleforbund Sjoa kajakkfestival (1999-2001)	22	100 pers		1	Betalende/tilskuere
Frifo barnesatsing	95		1	1 seminar	Noe av aktiviteten overføres til 2000
Sum	667	140*	1	2	

Vedlegg 1 fortsetter.

Enkeltprosjekt 2000	Beløp kk	Deltagelse	Kurs	Arr./turer	Kommentar
NJFF – hekta på fiske, ikke på dop (1998-2000)	200	10 000 deltagere (anslått av NJFF)	9	Flere skoleprosjekter i 7 fylker	Vokst over i annet prosjekt, j.fr fiskestang-utdelingen i år
DNTs barne og familearbeid mot år 2000 (1999-2000)	234	11300 medl.	5	37	40 operative barnas turlag.
Norges padleforbund Sjoa kajakkfestival (1999-2001)	25	Ikke oppgitt		1	Årlig i Sjoa
KFUK/KFUM konfirmantspeiding	70	2 speidergrupper		Stand på Kirke 2000	Kom sent i gang
DNT/NJFF fiske- og fjellcamp	53	27 pers		1	En ukes varighet, Liomseter
Sum	582	21350	14	47	

8.1 Enkeltprosjekt 2001	Beløp	Deltagelse	Kurs	Arr./turer	Kommentar
Norges padleforbund Sjoa kajakkfestival (1999-2001)	27	150 betalende + 50 tilskuere		1	Årlig arrangement i Sjoa
KFUK/KFUM konfirmantspeiding	38	2 grupper/menigheter			3 grupper interesserte. 500 hefter utdelt.
Skiforeningen – drop in skileik for barn	55	Ikke tallfestet		5 søndager	Nytt
KFUM/KFUK tråkk 2001	53,5	1600 personer		1	landsdekkende haikehelg 21.-23.9
Syklisterenes landsforening fra skjerm til sykkel	57	Utvikling av hjemmeside om sykling			Internett-satsing som ikke er direkte målbar. Se www.slf.no
Norges speiderforbund, flere barn og unge ut i naturen.	120	75 instr. + 36 på kompetansekurs	6	1	Speidingsens dag landsdekkende. Kompetanseoppbyggende kurs internt i NSF
Sum	350,5	1911	6	8	

Vedlegg 2. Oversikt over aktiviteter i regi av fellesprosjektet Trygg i naturen 1998 – 2001.

Prosjekt	1998			Kommentar
	Ant. kurs	Antall delt.	Antall arr.	
Norges KFUK speidere – TIN prosjekt				
NOF- Informasjon om turorientering				
- Revidering av TIN brosjyre				
- Stimuleringsmidler til lagene				
- 3 fellesarrangementer med FRIFO				
- 2 regionale mosjonslederkurs				
NPF – TIN for padlere				
NSF – TIN (speidere)				
Skiforeningen – TIN for skole og barnehager	176	1766		
- TIN for barnefamilier		100	5	
SLF- utvidelse av kartnormal for sykkelkart				
FRIFO-sentral prosjektledelse				Synliggjøring av prosjektet
Sum	176	1866	5	Mangelfull rapportering fra dette året

Prosjekt	1999			Kommentar
	Kurs	Delt.	Arr.	
Skiforeningen – TIN for skole og barnehager	183	1835		friluftskolen
- TIN for barnefamilier		150	4	
NSF – Speidingens dag				
Norges KFUK speidere – Familiedag i skogen (med fokus på kart og kompass)			1 dag	årlig Landsdekkende arrangement ca 150 grupper
- Kart og kompass på leir				
- Kart og kompass på all-friluftlivskurs				
NFF – TIN familieaktiviteter				
NOF- TIN kurs av skolekontakter				
- Stimulere til mer kart og kompass på idrettskolene				
- turorienteringsopplegg for barn				
FRIFO- fellesarrangement				Friluftslivets uke + flere markeringer
Sum	183	1985	154	Mangelfull rapportering

Prosjekt	2000			kommentar
	Kurs	Delt.	Arr.	
Friluftslivets uke- Songsvann		5000	1	Felles arr.
Barnas holmenkollidag		?	1	Presentasjon av TIN
DNT- implementering av TIN	23	12500		barnas turlag
NFF, folkesport for liten og stor i naturen der du bor	115	152000	2696	
Norges KFUK-speidere - TIN		?	1	meiseleir
NOF- oppsøkende virksomhet	9 kretser besøkt			Presentere tur-O boka
NOF- turorientering for barn		?	11 ar-rangører ++	
NOF- samarb. Prosj. TIN-pilotprosjekt Asker	2 avlyste	?		Virket mislykket
Skiforeningen- TIN friluftskoler	185 grupper	1855		10 elever pr. instr. på friluftskolen
- TIN barnefamilier		2-300 personer	6 steder	
FRIFO-andre tiltak		5000	1	Friluftslivets uke
Sum	153	171355	2710	

Prosjekt	2001			
	Kurs	Delt.	Arr.	
DNT – implementering av TIN	23	12500		barnas turlag
Norges folkesportforbund – folkesport for liten og stor	Over 100	145000	2702	
NJFF, jakt og fiske med kart og kompass	1	20		1 kurs for alle fylkeslaga
NOF- skolecup -Skolepakke				
Norges Røde kors hjelpekorps – Trygg vinter				
Skiforeningen – TIN med barnehager og SFO	192 grupper	1923		friluftskole 4 steder
FRIFO - friluftslivets uke		Ca 6000	5- 1	Songsvann
- lokale kurs				
Sum	315	163643*	2703*	

* Norges folkesportforbunds deltagere utgjør 145000 deltagere fordelt på 2702 arrangementer. Et snitt på 53 deltagere pr. arrangement

Vedlegg 3. Oversikt over resultater i FLs prosjekter 1998 – 2001

FL-prosjekt 1998	Beløp	Delt.	Kurs	Arr./ turer	Kommentar
Ålesund/Omland, Aktivitetsprosjekt 1998-2001*	25	292	12	5	
Ålesund og omland FR, Bruksbåtprosjekt	28	10		1	
Midt-Agder FL, Helleviga naturskole	40	1250			
Trondheimsregionen FL, naturvettene	14	1195			
Trondheimsreg FR, høstdager	12	650		2	
Dalane FR, Naturvettene	11	360			
Oslo og Omland FR, Kurs bhg, Sfo og lærere / inspirasjonsseminar for bhg.ansatte	25	72	5		
Salten FR, ut er in (stort prosjekt på 2 mill over 3 år) Prosjektet eval. Av Nordl.forskning	50	200	10		
Oslofjordenes FR, Overnattingstur skoleopplegg	32	150	100	6	
Oslo og Omland FR, natur og friluftsliv for barn og unge	25	142			
Bergen og Omland FR, turer i samarb. Med barnas turlag	19	202		5	
Bergen og Omland FR, Etterutdanningstilbud	12	24	2		
Ofoten FR, naturveiledning i Ofoten	44	378		30	
NRSHF, friluftlivets uke	10	1000		16	
NRSHF, Barn i natur	20	280		9	
Ofotsamvirkets FR, Vinterkurs for lærere	12	24	1		
Sum	379	6128	118	69	

* justert etter samtale med Geir Haugli

FL-prosjekt 1999	Beløp	Delt.	Kurs	Arr./ turer	Kommentar
NRSHF – Natur i skolen	70	167	8		
Oslofjordens FL, Seminar for lærere/ etterutdanningskurs	30	70	5		
Ålesund/Omland, Aktivitetsprosjekt 1998-2001	25	200	5	2	
Midt-Agder FL, Helleviga naturskole	33	250	4		
Oslofjordens FL, klasseveiledning	36	250			
Oslo og omland FL, Ferieklubb i friluft	17,5	347			
Trondheimsregionen FL, naturvettene	17	1393			
Dalane FR, Naturvettene	8	61			
Oslo og Omland FR, Kurs bhg, Sfo og lærere / inspirasjonsseminar for bhg.ansatte	50	347	17		
Oslo og Omland FR, inspirasjonsseminar for bhg.ansatte	40	284	18		
Ofotsamvirkets FR, friluftsliv i barnehager	30	200	10		
Oslo og Omland FR, friluftsliv for ungdomstrinnet	7,5	27			
NRSHF, fra robåt til robåt	30	350			
NRSHF, Naturvettene	17	210	9		
Sum	411	4156	76	2	

FL-prosjekt 2000	Beløp	Delt. Barn	Delt. voksne	Kurs/t iltak	Kommentar
NRSHF – Natur i skolen	85	1500	600	59	
Ålesund/Omland, Aktivitetsprosjekt 1998-2001	25	548		7	Flere tema
Ofoten FR, kurs bhg., SFO og skole	50	500	110	38	
Ryfylke FR, Kobbungen	25	212	33	9	barn
Oslofjordens FR, klasseveiledning	80	1108	250	52	
Oslo og omland FR, Feriekubb i friluft	30	364		15	barn
Midt-Agder FR, Barn på naturlostur	32	885*		5	barn
Trondheimsregionen FR, naturvettene	15	1749		0	
Oslofjordens FR, etterutdanningskurs lærere	18		250	9	
Oslo og Omland, inspirasjons og etterutd. Seminar	70		525	31	
Trondheimregionens FR	10			1	
Sum	440	6866	1768	226	

* totalt antall inkl. voksne

FL-prosjekt 2001	Beløp	Delt. barn	Delt. voksne	Kurs/ Arr./ turer	Kommentar
NRSHF – Natur i skolen	80	1880	920	ca 35	Skole/ SFO
Oslo og omland FL, Naturen som klasserom	60	142	690	39	skoleverket
Oslofjordens FL, Seminar for lærere/etterutdanningskurs for lærere	70	1517	608	16	Skoleverket
Ålesund/Omland, Aktivitetsprosjekt 1998-2001	50		920	29	Flere tema
Trondheimsreg., naturen som klasserom	45	45	1027	64	Skoleverket
Ofoten FL, kurs bhg., SFO og skole	58				Kurs for personell
Nordmøre/Romsd. FL, Læring i friluft	27				
Bergen/Omland FL, Skole i friluft	80		60	7	Kurs for lærere
Midt-Agder FL, Helleviga naturskole	30				
Ryfylke FL, Kobbungen	28				
Sum	543	3584	4225	113	